

Årsrapport 2015

MILJÖPOLICY FÖR GÖTEBORGS STAD

Miljöpolicyen beskriver vårt gemensamma synsätt på miljöarbetet. I Göteborgs Stad ska vi arbeta tillsammans för en god livsmiljö och en hållbar utveckling. Miljöhänsyn ska vara en självklar del i beslut i alla nämnder, styrelser och verksamheter i stadens regi.

Vi ska vara föregångare och se vår del av helheten

Göteborgs Stad ska vara en föregångare på miljöområdet och eftersträva ett kretsloppssamhälle genom att förebygga och åtgärda miljöproblem. Ekologisk hållbarhet är nödvändigt för miljön och ger ett stort mervärde för människors livskvalitet. Vi måste arbeta långsiktigt med alla tre dimensionerna av hållbar utveckling - den ekologiska, den sociala och den ekonomiska - eftersom de är varandras förutsättningar.

Vi ska minska vår miljöpåverkan till nytta för medborgarna

Tillsammans ska vi minska vår miljöpåverkan, både i vårt interna miljöarbete och i våra olika uppdrag att driva verksamhet till nytta för medborgarna. Vi ska skapa en god livsmiljö för alla som bor, arbetar i eller besöker Göteborg - nu och i framtiden, här och globalt. Om Göteborgs Stad ska bidra till ett rättvist miljöutrymme för alla kan vi inte skjuta miljöproblem utanför kommungränsen eller in i framtiden. Miljöarbetet ska vara en naturlig del i vårt dagliga arbete och det är självklart att vi ska uppfylla lagar och krav som berör vår verksamhet. Men vi ska också sträva efter att göra mer än lagen kräver genom att arbeta med ständiga förbättringar på miljöområdet.

Vi ska inspirera och utbyta kunskap med andra

Genom att driva på utvecklingen och visa på goda exempel vill vi inspirera och underlätta för medborgare, företagare, intresseorganisationer med flera att minska sin miljöpåverkan. Ett framgångsrikt miljöarbete förutsätter att vi utbyter kunskap och utvecklar samarbete med andra aktörer i samhället.

Vi uppnår detta bland annat genom att arbeta med stadens lokala miljökvalitetsmål och miljöprogrammet. Några viktiga områden är:

- Minskad klimatpåverkan
- Ökad andel hållbart resande
- Ökad resurshushållning
- En sundare livsmiljö
- Främjad biologisk mångfald
- Tillgängliga och varierade parker och naturområden
- Göteborgs Stad som föregångare

Innehållsförteckning

1 Sammanfattning	4
2 Verksamhetsanalys.....	5
2.1 Väsentliga händelser och verksamhetens utveckling.....	5
2.1.1 Viktiga framtidsfrågor.....	8
2.2 Fördjupad analys beträffande ekonomi	9
2.2.1 Analys av årets utfall.....	9
2.3 Värdering av eget kapital.....	9
2.4 Utveckling inom personalområdet.....	9
2.4.1 Personalvolym och lönekostnad	9
2.4.2 Övrig utveckling inom personalområdet.....	9
2.5 Uppföljning av särskilda beslut och uppdrag	10
2.5.1 Intern kontroll.....	10
2.5.2 Ekonomisk uppföljning m a a flyktingsituationen.....	12
2.5.3 Stimulansmedel för miljöprogramsåtgärder	12
2.5.4 Sponsring.....	12
2.5.5 Göteborgs Stads kommunikationsstrategi	12
3 Uppföljning av kommunfullmäktiges budget	13
3.1 Sammanfattande uppföljning av kommunfullmäktiges prioriterade mål	13
3.2 Sammanfattande uppföljning av kommunfullmäktiges uppdrag.....	15
3.2.1 Uppdrag riktade till miljö- och klimatnämnden.....	16
3.2.2 Kompletterande uppföljning av kommunfullmäktiges uppdrag kring ekologisk mat.....	17
4 Bokslut.....	18
4.1 Sammanfattande analys	18
4.2 Resultaträkning.....	18
5 Fördjupning till nämnden.....	20
5.1 Livsmedelskontroll	20
5.2 Miljötillsyn	22
5.2.1 Boendemiljö.....	22
5.2.2 Barnperspektivet.....	23
5.2.3 Buller.....	23
5.2.4 Anmälnings- och ansökningsärenden.....	23
5.2.5 Mark och infrastrukturer.....	24
5.2.6 Avloppsledningar och dagvatten.....	24
5.2.7 Kemikalier	24
5.2.8 Avfall	25

5.2.9	<i>Nya tillsyns- och kontrollområden</i>	25
5.3	<i>Företagsklimatet - Resultat av Insiktsmätningen.....</i>	26
5.4	<i>Stadsmiljö</i>	26
5.4.1	<i>Miljöstrategiskt arbete</i>	26
5.4.2	<i>Miljöövervakning.....</i>	27
5.4.3	<i>Rådgivning genom besvarande av remisser</i>	28
5.4.4	<i>Samordning av stadens miljöarbete</i>	28
5.4.5	<i>Miljöledningssystem: Miljödiplomering.....</i>	29
5.4.6	<i>Nationell och internationell samverkan</i>	29
5.4.7	<i>Verksamhetsområden</i>	29
5.4.8	<i>Stimulansmedel för att nå stadens miljömål.....</i>	38

1 Sammanfattning

Livsmedelskontrollen har under 2015 genomfört 4 880 kontrollbesök som har lett till 788 beslut om krav på åtgärd, vilket är en liten ökning jämfört med 2014. Valet av kontroller har varit baserat på en bedömning om störst risker inom livsmedelshanteringen, men också på att hitta eventuellt fusk och oredlighet. Bland de vanligaste bristerna återfinns brister vad gäller redlighet, som märkning och spårbarhet av produkter, men också hygieniska brister.

Miljötillsynen har under 2015 genomfört tillsynsbesök inom hela ansvarsområdet. Som exempel kan nämnas förebyggande fastighetsägartillsyn för en bättre inomhusmiljö för de boende, kontroll av rengöring och användning av städkemikalier på förskolor och skolor samt kontroll av ljudnivåer på diskotek, restauranger och konserter. Bostadsbyggnad och infrastruktursatsningar gör att vi bland annat utökat arbetet med markföroreningar och med dagvattenhantering. Olovliga bosättningar och illegala transporter av avfall är andra områden som varit aktuella.

Det **miljöstrategiska arbetet** syftar till att driva på och samordna stadens miljöarbete för att öka chanserna för att stadens tolv lokala miljökvalitetsmål kan nås inom avsatt tid. Arbetet har bland annat innehållit uppföljning av hur långt staden har kommit i sin strävan att nå miljökvalitetsmålen. Resultaten, som presenterats på miljö- och klimatnämndens webbplats och i en kort rapport, visar att vi troligen inte kommer att nå något av målen inom utsatt tid, som för de flesta målen är 2020. Svårast att nå är målen för klimatet, luften, havet, miljögifterna och den bebyggda miljön. Men det finns också positiva trender, som att fem delmål redan har nåtts. Bland dessa återfinns lägre halter av partiklar, minska utsläpp av kväveoxider till luft, samt tillgängliga odlingslandskap och våtmarker.

Miljö- och klimatnämnden bedriver **miljöövervakning** i enlighet med europeisk och svensk lagstiftning. Denna inkluderar mätningar av luftkvalitet, buller och indikatorer för biologisk mångfald.

Miljö- och klimatnämndens uppdrag att erbjuda ett **miljöledningssystem** genomförs genom att erbjuda möjlighet till miljödiplomer enligt miljöledningsstandarden Svensk Miljöbas. Under året har arbetet resulterat i diplomering av tio event och 197 verksamheter.

Miljö- och klimatnämnden är **remissinstans** för framställningar från bland annat EU, departement, statliga verk, domstolar och framförallt stadens nämnder. Det senare syftar bland annat till att säkerställa att stadens planer och program inkluderar de strategier som finns framtagna inom miljöområdet, och att miljöaspekter identifieras och hanteras på ett systematiskt sätt. Stadens stora satsning på bostäder och infrastruktur gör att omfördelningar av resurser har fått göras för att klara uppdragen inom rådgivning i planprocessen.

Vidare ska det noteras att stadens **miljömåltidsmål** (45 procent av inköpt mat ska vara ekologisk) har nåtts, bland annat tack vare en långsiktighet och ett bra samarbete i staden.

För att vara rustade för kommande uppdrag har förvaltningen under året genomfört ett omfattande strategiarbete. Fokus har legat på att tolka uppdraget, ta fram en vision och strategiska mål vilket borgar för att förvaltningen utvecklas, och inte minst säkerställa att stadens förhållningssätt genomsyrar verksamheten.

2 Verksamhetsanalys

2.1 Väsentliga händelser och verksamhetens utveckling

Livsmedelskontroll

Under 2015 genomfördes 4 880 kontrollbesök, vilket är något färre jämfört med de två föregående åren. Detta har resulterat i 788 beslut om att åtgärder måste vidtas, vilket är en liten ökning, procentuellt sett, jämfört med året innan. Urvalet för de kontroller som ska göras har blivit mer riskbaserad, vilket innebär att vi prioriterar att kontrollera de verksamheter där vi bedömer att riskerna i livsmedelshanteringen är störst. Kontrollen har också blivit mer inriktad mot att hitta fusk och oredlighet i verksamheterna. Sammantaget innebär detta att vi lägger mer tid per besökt verksamhet vilket leder till färre kontrollbesök totalt sett.

Under en period av år har typen av brister förskjutits från att till största delen handla om hygieniska risker, som rengöring och temperaturer, till att mer handla om brister inom redlighet, som märkning och spårbarhet av produkter. Förändringen är delvis helt i linje med våra mål, men vi ser behov av att strama upp arbetet med hygieniska risker så att vi inte tappar fokus på detta viktiga område och bara riktar in oss på fusk och oredlighet.

Miljötillsyn

Bättre inomhusmiljö

Under hösten har en studie, genomförd inom ramen för ett examensarbete, fokuserat på om riktad/förebyggande fastighetsägartillsyn kan minska de inkommande klagomålen på inomhusmiljö samt hur riktad tillsyn bör organiseras för att uppnå bästa effekt. Resultaten visar att riktad tillsyn inte minskar klagomålen på kort sikt, utan dessa kan istället komma att öka, eftersom fler som har problem med inomhusmiljön blir medvetna om att de kan vända sig till miljöförvaltningen för att få hjälp. Den riktade tillsynen ger dock stor miljö- och hälsonytta, och inomhusmiljön kan förbättras genom krav på åtgärder för bostäder eller hela fastigheter, vilket kan minska klagomålen på längre sikt.

Renare förskolor och skolor

Vid tillsyn av förskolor och skolor driver vi aktivt frågor om daglig städning, dokumenterad egenkontroll och förteckning över städkemikalier. I de stadsdelar och i de fristående förskolor/skolor där vi har noterat brister har våra förelägganden fått effekt och daglig städning har införts.

Minskat buller

Förvaltningens förebyggande tillsyn av diskoteks och restaurangers egenkontroll har bidragit till en ökad förståelse för regelverket och till en större insikt om höga ljudnivåers hälsorisker.

Vårt arbete för att minska buller på innergårdar har inneburit en avsevärd förbättring för många människor som tidigare levde i stressande ljudmiljöer.

Snabbare handläggning av anmälnings- och ansökningsärenden

När vi hanterar ansöknings- och anmälningsärenden strävar vi efter att hålla handläggningstiden så kort som möjligt utan att ge avkall på kvaliteten i handläggningen. Inom exempelvis avloppsområdet har vi lyckats med detta tack vare bra och genomarbetade rutiner, som gör att vi kommer snabbare till beslut. Vi får även färre överklaganden, då besluten är väl förankrade i lagstiftningen och väl motiverade. Även hanteringen av värmepumpsansökningar har effektiviserats.

Byggnation i områden med markföroreningar

Vi påverkas nu av de stora satsningarna på infrastrukturer och bostadsbyggande i Göteborg. I vissa fall skapas nya bostads- och kontorsområden på tidigare industrimark. En rad stora infrastrukturprojekt har påbörjats där markföroreningsfrågan många gånger är omfattande. Arbetet med bland annat Västsvenska paketet och övriga stora planområden tar, och kommer att ta, mycket av våra resurser i anspråk.

Dagvattenfrågan är med tidigt i exploateringsprocessen

Vi är nu med tidigare i exploateringsprocessen så att våra synpunkter angående rening av dagvatten tas i beaktande innan planeringen för nybyggnation är klar.

Arbete för att minska förekomsten av farliga kemikalier i vår vardag

Vi har genomfört ett antal olika aktiviteter inom miljöprogramsåtgärden ”Våga fråga – Kunna svara”, med syfte att minska den diffusa spridningen av farliga kemikalier från varor.

Målsättningen har varit

- att få företag att prioritera kemikaliearbetet inom sin verksamhet,
- att få företag att känna till sina skyldigheter och kunna svara på frågor om innehållet av ämnen på kandidatförteckningen,
- att få konsumenter att känna till problematiken kring kemikalier i varor och sina möjligheter att påverka genom att ställa frågor om kemikalieinnehåll i varor samt
- att utveckla varutillsynen inom storstadssamarbetet.

Vår förvisning är att det krävs medvetna och frågvisa konsumenter, pådrivande tillsynsmyndigheter men också hjälp på vägen för att minska förekomsten av farliga kemikalier i våra vardagsvaror.

Avfall och nedskräpning

Avfallstillsynen är ett komplext tillsynsområde som berör många olika typer av verksamheter och aktiviteter. Inom området ryms till exempel avfallstransporter, återvinningscentraler, skrotverksamheter och klagomål på nedskräpning.

Under året har vi sett tecken på att illegala avfallstransporter förekommer och tillsynen inom området bör förstärkas under 2016. För att vi ska vara framgångsrika vad gäller illegala verksamheter krävs ett bra samarbete med flera andra myndigheter, bland annat polismyndigheten och Skatteverket.

Inom staden har vi sett ett kraftigt ökat problem med olovliga bosättningar som leder till risk för olägenhet för miljön och människors hälsa. Problemställningen kring de olovliga bosättningarna berör många olika aktörer och kräver politiska beslut för en långsiktigt hållbar lösning. Fram till dess är det viktigt att samarbetet mellan olika inblandade aktörer fungerar väl.

Stadsmiljö

Under denna rubrik presenteras förvaltningens miljöstrategiska arbete, men också miljöövervakning, uppföljning och analys av stadens miljötillstånd, rådgivning genom att besvara remisser och skriva yttranden, samt miljödiplomeringen och andra uppdrag som förvaltningen fått genom politiska beslut.

Miljöstrategiska arbetet

Det miljöstrategiska arbetet har under året fokuserat på sitt huvuduppdrag, det vill säga att driva på och samordna stadens miljöarbete för att öka chanserna för att stadens tolv

miljökvalitetsmål kan nås inom avsatt tid. Under 2015 har det gjorts uppföljning av hur långt arbetet har kommit för att nå stadens lokala miljökvalitetsmål. Resultaten som presenterats på vår webbplats visar att vi troligen inte kommer att nå något av målen inom utsatt tid, som för de flesta målen är 2020. Svårast att nå är målen för klimatet, luften, havet miljögifterna och den bebyggda miljön. Men det finns också positiva trender, som att fem delmål redan har nåtts. Bland dessa återfinns lägre halter av partiklar, minska utsläpp av kväveoxider till luft, samt tillgängliga odlingslandskap och våtmarker. Dessa resultat sammanfattas i en relativt kort rapport "Miljön i Göteborg 2015", som i sin tur presenterades på förvaltningens miljömålsdag och för kommunfullmäktige.

Det miljöstrategiska arbetet har också andra mer operativa delar, där det särskilt kan nämnas miljöprogrammet, som fokuserar på överordnade strategier för att nå miljömålen men framförallt på genomförandet av 212 konkreta åtgärder. Det kan konstateras att programmet har medfört en ökad medvetenhet för och ett ökat engagemang i miljöfrågorna i staden. Det höga söktrycket på 2016 års miljöstimulansmedel talar också för en ökad medvetenhet i stadens förvaltningar om hur och vad som bör göras för att miljömålen ska kunna nås. Arbetet inom ramen för det klimatstrategiska programmet, som syftar till att driva på och samordna stadens insatser inom klimatområdet, har bland annat innehållit stödinsatser för att engagera såväl stadens förvaltningar som bolag i arbetet. Det har också innehållit internationell omvärldsbevakning och utbyte av erfarenheter genom deltagande vid t ex COP 21 i Paris. Inom ramen för kemikalieplanen kan nämnas att kemikalierådet har etablerats och att kemikalierregistreringen inom stadens verksamheter framskrider. En ny bullerpolicy för staden har tagits fram som baseras på ny trafikbullerförordning och på stadens delmål för buller. En av de sista pusselbitarna i stadens miljöstrategier är ett naturvårdstrategiskt program. Arbetet med detta är dock försenat, men förväntas bli färdigt under 2016. Det har också bedrivits ett arbete som syftar till att samordna uppföljningen av genomförandet av miljöstrategiska styrdokument. Målsättningen är att rapportering och uppföljning ska ske i Stratsys (Rappet).

Andra aktiviteter inom samordning är drivandet av nätverk, dels för stadens utvecklingsledare miljö och dels för miljösamordnarna i fackförvaltningar och bolag. Det har också arrangerats frukostmöten och vi har lanserat en webbaserad miljömålsutbildning. Den senare har haft 2300 unika besökare som i uppföljningar har visat att de tycker att utbildningen har varit bra.

Tillsammans med andra förvaltningar har samarbetet inom ramen för hållbar konsumtion utvecklas, lika så har sociala medier som kanal för information och inspiration till invånarna testats genom projektet GreenhackGBG (greenhackgbg.se).

Miljöövervakning

Miljöövervakningen bedrivs inom områdena luftkvalitet, biologisk mångfald och buller i enlighet med europeisk och svensk lagstiftning samt enligt vår miljöövervakningsplan. Under året har ny mätmetodik introducerats för att mäta kväveoxid. Ett arbete som krävt validering av såväl nya som gamla mätresultat.

Rådgivning

Miljö- och klimatnämnden är remissinstans för framställningar från bland annat EU, departement, statliga verk, domstolar och framförallt andra kommunala nämnder. Inom detta område ska det noteras att rådgivningen till framförallt stadsbyggnadskontoret inom stadsutveckling drar ökade resurser. Detta arbete syftar bland annat till att säkerställa att stadens planer och program inkluderar de strategier som finns framtagna inom miljöområdet, och att miljöaspekter identifieras och hanteras på ett systematiskt

sätt. Stadens kraftiga satsning på bostäder och infrastruktur gör att vi lägger mycket tid på rådgivning i planprocessen. Vi är aktiva i tidiga skeden och vi märker att vår kompetens är efterfrågad. Vi har förstärkt verksamheten på grund av ökad arbetsbelastning, dock på bekostnad av mer proaktivt arbete inom ljudmiljö, luftkvalitet och biologisk mångfald.

Miljödiplomering

Vi erbjuder ett miljöledningssystem som uppfyller miljöledningsstandarden Svensk Miljöbas. Under året har arbetet resulterat i diplomering av 197 verksamheter och tio event. Det kan också nämnas att 2015 var ett jubileumsår för diplomeringen. Verksamheten firade 20 år och detta uppmärksammades genom att bjuda in företag och verksamheter till en seminariedag.

Andra uppdrag

Bland andra uppdrag kan det noteras att arbetet med pedagogisk odling har utvecklats från att vara handledning till att aktivt arbeta med utbildning av pedagogerna. Detta via en kurs som ska ingå i ett mastersprogram på Göteborgs universitet.

Stadens miljömåltidsmål (45 procent av inköpt mat ska vara ekologisk) har nåtts tack vare en långsiktighet och ett bra samarbete i staden. Nästa steg är att beräkna måltidernas miljö- och klimatpåverkan.

2.1.1 Viktiga framtidsfrågor

Vi gör bedömningen att miljöstimulansmedel också kommer att behövas framöver för att öka takten i miljöarbetet. Ansökningsomgången för 2016 års miljöstimulansmedel indikerar på ett behov av denna typ av extra medel vilket illustreras av att söktrycket var dubbelt så stort som tillgängliga medel. En viktig lärdom för framtiden, under förutsättning att miljöstimulansmedel kommer att avsättas i kommande budgetar, är att de bör kunna användas under en tid som är längre än ett år. I dagsläget begränsas potentialen av vilka åtgärder som kan genomföras och framförallt effekterna och nyttan av de samma, på grund av det korta tidsperspektivet.

Metodik och ambitionsnivå för uppföljningen av genomförandet av de miljöstrategiska styrdokumenterna måste utvecklas och konkretiseras. Bland annat handlar det om förankring i stadsledningskontoret och i stadens förvaltningar och bolag, men också om att hitta en passande ambitionsnivå och komma längre än att bara konstatera att åtgärderna har vidtagits, det vill säga att kvantifiera nytta och effekt av åtgärderna. Motsvarande gäller inom ramen för den rådgivning som förvaltningen ger till andra förvaltningar i staden, framförallt genom att besvara remisser. Det är idag oklart hur stor effekt våra råd har på det faktiska plan- och byggarbetet, något som bör följas upp i framtiden.

Arbetet med uppföljning av måluppfyllelse av de tolv miljömålen, och de indikatorer som vi använder för att mäta måluppfyllelsen kommer under kommande år att kräva en större kraftsamling än tidigare då ett flertal delmål behöver revideras.

Inför de närmsta åren ser vi behov för att stärka arbetet inom ramen för kemikalieplanen, men också när det gäller arbetet med uppföljning av måluppfyllelse av de lokala miljömålen.

Arbetet med miljömåltider behöver utvecklas och övergå till ett bredare perspektiv med fokus på hållbar mat ur både ett miljöperspektiv och ett klimatperspektiv, till exempel genom framtagande av en lokal livsmedelsstrategi.

2.2 Fördjupad analys beträffande ekonomi

2.2.1 Analys av årets utfall

Tkr	Bokslut 2015	Budget 2015	Avvikelse	Bokslut 2014
Intäkter	57 771	58 132	-361	55 712
Kostnader	-109 750	-110 632	882	-106 369
Finansnetto	3	0	3	13
Kommunbidrag	52 500	52 500	0	52 100
Resultat	524	0	524	1 456
Justering eget kapital	524	0	524	-1 456
Eget kapital	5 024	4 500	524	4 500

Årets resultat stannade på plus 524 tkr.

Intäkterna blev 361 tkr lägre än budgeterat. Den främsta orsaken till avvikelsen på intäktsidan är att förvaltningens uppdragsverksamhet inom bland annat luftövervakningen inte nådde upp till budgeterad nivå, som i ett tillbakablickande perspektiv kan ses som orealistiskt hög.

I de sammanlagda kostnaderna ingår kostnaden för en särskild avtalspension på cirka en miljon kronor, som inte var budgeterad. Kostnaderna för köpta tjänster blev betydligt lägre än budgeterat.

Jämfört med 2014 är avgiftsintäkterna högre. Detta beror på mer tillsyn och kontroll. Lönekostnaderna är högre 2015 än 2014. Bortsett från årets justering enligt avtal beror ökningen främst på återbesatta chefstjänster.

2.3 Värdering av eget kapital

Årets resultat på 0,5 miljoner kronor läggs till nämndens egna kapital, som då uppgår till 5,0 miljoner kronor.

2.4 Utveckling inom personalområdet

2.4.1 Personalvolym och lönekostnad

Belopp i tkr	2015	2014	2013
Lönekostnad exkl arvoden	57 457	55 177	53 206
Arbetad tid (årsarbetare)	152,3	154,4	148,1
Lönekostnad per årsarbetare	377,3	357,4	359,3

Ökningen av lönekostnaden per årsarbetare beror dels på resultatet av årets löneöversyn, dels på att några chefstjänster har återbesatts under året.

2.4.2 Övrig utveckling inom personalområdet

I mars gjordes en riskanalys på förvaltningsövergripande nivå inom områdena ansvar och roller, kompetens, samverkan, planering, uppföljning och utveckling, psykosocial arbetsmiljö och fysisk arbetsmiljö. Förvaltningen arbetar nu med en utvecklad metod i arbetsmiljöarbetet genom att avdelningarna/enheterna årligen ska göra en riskanalys i samarbete med medarbetare och skyddsombud.

Både den förvaltningsövergripande analysen och avdelningarnas arbetsmiljöronder visade i år på att arbetsbelastning, stress och den psykosociala arbetsmiljön är riskområden som vi behöver arbeta vidare med. För att öka tryggheten för våra inspektörer arrangerar vi under 2015-2016 en utbildning kring våld och hot samt kriskommunikation för chefer och medarbetare. Vi har också utvecklat våra rutiner kring våld- och hotsituationer samt krishantering. Vi har även påbörjat ett arbete med att utveckla våra arbetssätt och processer inom förvaltningen för att skapa tydlighet kring och förbättra möjligheterna att prioritera och planera på ett bra sätt.

För att få en samsyn kring förvaltningens uppdrag och hur det bör genomföras har förvaltningen under året arbetat med ett projekt som vi kallar "Vad, hur och kulturen". Ett annat mål har varit att ta fram en långsiktig strategi för förvaltningens utvecklingsarbete, samt konkreta utvecklingsprojekt för 2016.

2.5 Uppföljning av särskilda beslut och uppdrag

2.5.1 Intern kontroll

Kontrollområde	Resultat	Åtgärd
Tillsyn och kontroll	Tillsynen och kontrollen fungerar i stort sett bra och utförs planenligt. Men bra kan bli bättre. Vi ser till exempel att vi i planeringen skulle kunna bli tydligare med vilken effekt vi vill uppnå och hur denna effekt ska uppnås.	Se åtgärdsplan nedan.
Leda stadens miljöstrategiska processer	Arbetet har bedrivits planenligt och samarbetet i staden har fungerat bra. Men vi kan konstatera att nämndens resurser inte är tillräckliga för att vi ska kunna ta oss an stadens samtliga miljömål på ett för oss önskvärt sätt.	-"
Kvalitetssäkring	Kvalitets- och verksamhetsutvecklingsarbete har pågått under hela 2015. Förvaltningen har arbetat med "vad, hur och kulturen". Arbetet har haft fokus på uppdrag, vision och förhållningssätt. Vi har formulerat strategiska mål och utarbetat strategiska handlingsplaner och vi har identifierat 16 särskilda utvecklingsprojekt.	-"
Budget, uppföljning, prognos, analys	Cheferna gör budget och prognoser i ekonomiapplikationen Nekksus med stöd av verksamhetsekonomerna. Planering och uppföljning av verksamheten görs, men processerna kan förbättras och kvaliteten öka.	-"
Ekonomisk redovisning, periodiseringar, rättvisande resultat	De ekonomiadministrativa processerna fungerar i huvudsak bra men vi behöver bli bättre på att göra rättvisande prognoser.	-"

Kontrollområde	Resultat	Åtgärd
Stadens och nämndens/förvaltningens styrande dokument	Genomgång och kvalitetsutveckling av verksamhetshandboken har pågått under året och till stora delar färdigställts.	En samlad kommunikationsinsats kring styrande dokument görs under 2016.

Åtgärdsplan

Resultaten av den interna kontrollen hanteras inom ramen för förvaltningens strategiska utvecklingsarbete, som kortfattat beskrivs nedan.

Förvaltningen har formulerat följande tre strategiska mål

- Verksamhet i världsklass
- Förebild och föregångare i världen för strategiskt hälso- och miljöarbete
- Stadens bästa arbetsplats

Förvaltningen har också tagit fram strategiska handlingsplaner som ska leda mot de tre strategiska målen.

Följande strategiska handlingsplaner finns för det strategiska målet ”Verksamhet i världsklass”

- Utveckla och implementera effektiva och systematiska arbetssätt
- Utveckla metodik för att följa upp nyttan med och effekterna av vårt arbete
- Säkerställa att resultat och erfarenheter från verksamheten kommer till användning på ett effektivt sätt
- Tillgängliggöra våra data och resultat
- Utveckla framgångsrika samarbeten inom ovan nämnda områden

Följande strategiska handlingsplaner finns för det strategiska målet ”Förebild och föregångare i världen för strategiskt hälso- och miljöarbete”

- Stadens miljöarbete utvärderas och kommuniceras
- Grundorsaksanalys genomsyrar vårt arbete
- Konsekvensanalyser med helhetssyn ligger till grund för remissvar och yttranden
- Utveckla framgångsrika samarbeten

Följande strategiska handlingsplaner finns för det strategiska målet ”Stadens bästa arbetsplats”:

- Jämlik och jämställd arbetsplats
- Riskbaserat och effektivt arbetsmiljöarbete
- Konkurrenskraftiga löner
- Säkerställa rätt kompetens
- Skapa karriär- och utvecklingsmöjligheter
- Utveckla samverkan med fackliga organisationer
- Utveckla medarbetarskapet
- Utveckla chefskapet

2.5.2 Ekonomisk uppföljning m a a flyktingsituationen

Målgrupplinsats	Kostnad 2015	Beräknat statsbidrag 2015	Övriga intäkter 2015

Stadens flyktingmottagande har inte haft någon direkt ekonomisk påverkan på miljö- och klimatnämndens verksamhet.

2.5.3 Stimulansmedel för miljöprogramsåtgärder

	Beviljade medel 2015, tkr	Förbrukade medel 2015, tkr	Differens
Utbilda kommunens personal om miljömålen	1 800	1 800	0
Greenhack	200	200	0
Wise	325	325	0
Våga fråga	350	346	4
Naturvårdsstrategi	209	209	0
Totalt	2 884	2 880	4

2.5.4 Sponsring

Miljö- och klimatnämnden har inte fattat något beslut om något sponsringsåtagande.

2.5.5 Göteborgs Stads kommunikationsstrategi

Dessa två frågor ska besvaras:

- Hur säkerställer ni ett arbetssätt kring kommunikation som är i enlighet med stadens kommunikationsprocess?
- Hur beaktar ni stadens kommunikationsstrategi i ert kommunikationsarbete?

På miljöförvaltningen är kommunikationsplanering ett strategiskt viktigt verktyg och vi arbetar i linje med stadens kommunikationsprocess, framförallt i våra större uppdrag och projekt. Vi arbetar också aktivt med att föra in de kommunikativa aspekterna som en naturlig del i förvaltningens löpande arbete både internt och externt, bland annat genom professionellt kommunikationsstöd och kompetensutveckling.

Stadens kommunikationsstrategi är i de flesta fall utgångspunkt för miljöförvaltningens kommunikation. För att tydligare signalera att vi är en stad samordnar vi våra budskap med kommunikationsplattformarna och söker aktivt samarbete med andra förvaltningar och bolag när vi har liknande budskap till gemensamma målgrupper. Vårt ständiga arbete med att utveckla kvaliteten på hur vi utför vårt uppdrag är dock den viktigaste faktorn för att skapa förtroende och göra det enklare och tydligare för dem vi är till för.

Men vi ser att vi kan göra mer för att kvalitetssäkra vår kommunikation och kommer därför under 2016 att ta fram en förvaltningsövergripande kommunikationsstrategi och en konkret handlingsplan. Vi vill säkerställa ett mer medvetet och systematiskt arbetssätt som utgår från förvaltningens prioriterade frågor, mål och målgrupper och som ger önskad effekt inom alla våra uppdrag. Vår målsättning är att detta ska bidra till en tydligare styrning och samordning av förvaltningens kommunikation och på så sätt bidra till att skapa en bättre intern samhörighet och extern tydlighet där vi än mer bidrar till att signalera att vi är en stad.

3 Uppföljning av kommunfullmäktiges budget

3.1 Sammanfattande uppföljning av kommunfullmäktiges prioriterade mål

Bedömning av förväntad måloppfyllelse

Grön = God

Utveckling åt rätt håll/Stark trend/om mätetal finns - *tydlig ökning*

Gul = Viss

Utveckling åt rätt håll/Svag trend/om mätetal finns - *ökning*

Röd = Ingen

Utveckling åt fel håll/Ingen alltså svag trend/om mätetal finns - *ingen ökning alltså minskning.*

Blå = Svårbedömt

Mål	Bedömning av förväntad måloppfyllelse under mandatperioden	Eventuell kommentar
Göteborgarnas möjligheter till delaktighet och inflytande ska öka		Målet har inte prioriterats av miljö- och klimatnämnden.
Öka förutsättningarna till goda livschanser och därmed utjämna dagens skillnader	■ Viss	Nämndens miljöstrategiska arbete bidrar till att skapa en god livskvalitet för medborgarna. Minskad klimatpåverkan och minskning i barns exponering för miljögifter är några exempel. Rådgivning inom stadsutvecklingsområdet med fokus på miljöanpassade resor samt grönområden för rekreation är andra exempel. Livsmedelskontrollen och miljötillsynen har arbetat för att effekterna av detta arbete ska komma alla till del utifrån risk, nytta och behov.
Antalet hushåll i långvarigt beroende av försörjningsstöd ska minska		Målet har inte prioriterats av miljö- och klimatnämnden.
Segregationen ska brytas och samhörigheten i staden stärkas	■ Viss	Nämnden utvecklar arbetssätt som bidrar till jämställdhet och likvärdig service för alla som nämnden bedriver tillsyn och kontroll på.
Skillnader mellan mäns och kvinnors livsvillkor ska minska		Målet har inte prioriterats av miljö- och klimatnämnden.
Stadens verksamheter ska vara jämställda	■ Viss	Vårt jämställdhetsindex (JÄMIX) har minskat från 124 till 106. Fördelningen män/kvinnor är 25/75 och andelen män har minskat med tio procentenheter under en tioårsperiod. En analys visar att vi bör kvalitetssäkra rekryteringsprocessen ur ett jämställdhetsperspektiv för att försöka vända trenden och få en mer jämställd könsfördelning. Vi

Mål	Bedömning av förväntad måloppfyllelse under mandatperioden	Eventuell kommentar
		har kartlagt resursfördelningen utifrån kön inom områdena friskvård, arbetsmiljö och kompetens och vår bedömning är att fördelningen är relativt jämn när det gäller nyttjandet av våra friskvårdsförmåner. Förvaltningens mall för vad som ingår i en standardarbetsplats underlättar för oss att säkerställa en jämställd resursfördelning gällande arbetsplatsutrustning. När det gäller kompetensutveckling ser vi inte heller någon skillnad mellan mäns och kvinnors utnyttjande av kompetensutveckling.
Göteborgarnas hälsa ska förbättras och skillnaderna mellan olika socioekonomiska grupper ska minska	 Viss	Nämndens bidrag handlar om att i stadsutvecklingsprocessen bevaka att alla medborgare ska få tillgång till grönområden för rekreation och motion.
Barns fysiska miljö ska bli bättre	 God	Nämndens arbete med pedagogiska odlingsträdgårdar är ett bland flera viktiga bidrag i detta sammanhang. Ett annat bidrag handlar om att arbeta för minskat buller vid förskolor och skolor.
Skolan ska i ökad omfattning kompensera för elevers olika förutsättningar på såväl elevnivå som mellan olika skolor		Målet har inte prioriterats av miljö- och klimatnämnden.
Skolan ska öka barns och elevers möjligheter att inhämta och utveckla kunskaper, förmågor och värden	 God	Nämndens arbete med pedagogiska odlingsträdgårdar är ett bland flera viktiga bidrag i detta sammanhang, liksom miljödiplomeringen.
Unga göteborgares möjligheter till en rik och meningsfull fritid ska öka	 Viss	Nämndens arbete inom ramen för det klimatstrategiska programmet har bland annat innehållit satsningar på att engagera ungdomar i klimatfrågan.
Äldres inflytande ska öka		Målet har inte prioriterats av miljö- och klimatnämnden.
Göteborgska minska sin klimatpåverkan för att bli en hållbar stad med globalt och lokalt rättvisa utsläpp	 God	Arbetet inom ramen för det klimatstrategiska programmet har innehållit en rad aktiviteter som aktivt bidragit till att målet nås (se vidare i kap 5).
2 020 ska utsläppen av koldioxid i Göteborg ha minskat med minst 40 procent jämfört med 1990. 2035 ska de konsumtionsbaserade utsläppen av växthusgaser vara maximalt 3,5 ton koldioxidekvivalenter per invånare	 Svårbedömd	Arbetet inom ramen för det klimatstrategiska programmet har innehållit en rad aktiviteter som aktivt bidragit till att målet nås (se vidare i kap 5).
Använda bostadsbyggandet till att ställa om Göteborg till en socialt och ekologisk hållbar föregångsstad	 God	Nämndens bidrag handlar om att i stadsutvecklingsprocessen bevaka att miljö- och

Mål	Bedömning av förväntad måluppfyllelse under mandatperioden	Eventuell kommentar
		klimataspekter beaktas.
Bostadsbristen ska byggas bort och bostadsbehoven tillgodoses bättre	■ Viss	Nämndens bidrag handlar om att i stadsutvecklingsprocessen bevaka att Göteborg utvecklas till en hållbar stad utifrån ett miljö- och klimatperspektiv.
Allmännyttan ska behålla sin andel av produktionen av hyresrätter		Målet har inte prioriterats av miljö- och klimatnämnden.
Resurshushållningen ska öka	■ God	Nämndens bidrag handlar primärt om en effektiv tillsyn i syfte att förebygga avfall genom främjande av återanvändning och återvinning, men också stävja dumpning av avfall.
Trafiksystemets negativa påverkan på miljön, klimatet och hälsan ska minska	■ Viss	Arbetet inom ramen för det klimatstrategiska programmet har innehållit en rad aktiviteter som aktivt bidragit till att målet nås (se vidare i kap 5).
Den biologiska mångfalden ska främjas	■ God	Nämndens miljöövervakningsprogram i kombination med arbetet med grönytefaktorer har varit viktiga arbeten inom ramen för detta uppdrag.
Göteborgs företagsklimat ska förbättras och ett hållbart näringsliv ska främjas	■ God	Nämnden bedriver ett systematiskt arbete för att öka kundnöjdheten och skapa en enklare och än mer rättsäker verksamhet. Här ligger bland annat utveckling av e-tjänster.
Sysselsättningen för grupper långt ifrån arbetsmarknaden ska öka		Målet har inte prioriterats av miljö- och klimatnämnden.
Tillgängligheten till kultur ska öka		Målet har inte prioriterats av miljö- och klimatnämnden.
Osakliga löneskillnader mellan män och kvinnor ska upphöra	■ God	En analys visar att det inte finns några osakliga löneskillnader mellan män och kvinnor på miljöförvaltningen.
Upphandling av tjänster med sociala hänsyn ska öka	■ God	Bedömningen är att sådana hänsyn tas tack vare att nämnden har hög kompetens inom området och ett nära samarbete med Upphandlingsbolaget.

3.2 Sammanfattande uppföljning av kommunfullmäktiges uppdrag

Uppdrag	Har uppdraget utförts? Ja/Nej	Om uppdraget inte har utförts; kort kommentar om orsaken till det och ev till vilken del uppdraget har genomförts
Alla nämnder och bolag ska ta fram likabehandlingsplaner i förhållande till alla diskrimineringsgrunder. Arbetet ska gälla ur såväl personal- som invånarperspektiv.	Ja	

Uppdrag	Har uppdraget utförts? Ja/Nej	Om uppdraget inte har utförts; kort kommentar om orsaken till det och ev till vilken del uppdraget har genomförts
Alla verksamheter ska ha könsuppdelad statistik och göra en kartläggning av resursfördelning utifrån kön.	Ja	
Av den arbetade tiden i Göteborgs Stad ska max fem procent utföras av timavlönad personal	Ja	
Andelen födda utanför Norden samt andelen kvinnor ska öka på chefsnivå		
- avseende födda utanför Norden på chefsnivå	Nej	Andelen är oförändrad. I de chefsrekryteringar vi gjort under 2015 har vi inte fått sökande med ickenordisk bakgrund som har den kompetens som vi söker.
- avseende kvinnor på chefsnivå	Nej	Andelen är oförändrad. Två kvinnor på chefsnivå slutade och vi rekryterade två kvinnor till chefstjänster. Ska dock noteras att 67 procent är kvinnor.
Förvaltningar och bolag ska erbjuda alla tillsvidareanställda heltidstjänster liksom möjligheten till deltid	Ja	
Under 2015 ska minst 50 procent av stadens tjänsteupphandlingar göras med sociala hänsyn	Ja	

Könsfördelning friskvård

Procent	Kvinnor	Män
Friskvårdsbidrag	77	23
Cykelbidrag	61	39
Träning, individer	75	25
Träningsstillfällen	60	40
Förvaltningens könsfördelning	74	26

3.2.1 Uppdrag riktade till miljö- och klimatnämnden

Uppdrag	Har uppdraget utförts? Ja/Nej	Om uppdraget inte har utförts; kort kommentar om orsaken till det och ev till vilken del uppdraget har genomförts
Handlingsplanen för att det ska vara enkelt att driva företag i Göteborg implementeras i staden	Ja	

Åtgärderna i handlingsplanen hanteras inom ramen för förvaltningens pågående strategiska utvecklingsarbete. De strategiska målen "Verksamhet i världsklass" och "Förebild och föregångare i världen för strategiskt hälso- och miljöarbete" syftar bland annat till förenkla för verksamhetsutövarna i deras kontakter med oss som myndighet.

3.2.2 Kompletterande uppföljning av kommunfullmäktiges uppdrag kring ekologisk mat

Andelen ekologisk mat ska vara 40 procent innan mandatperiodens slut

Stadens uppföljning visade att andelen ekologisk mat för hela staden var 45 procent. Denna ökning beror till stor del på det nya leverantörsavtal som tecknades i november 2014.

Vi stödjer arbetet för fler vegetariska måltider genom exempelvis vår vegetariska inspirationsutbildning. Årets utbildning har varit den mest uppskattade med 106 deltagare från måltidsverksamheterna. Vårt arbete sker i nära samarbete med Måltid Göteborg. Vi samarbetar även med Upphandlingsbolaget vid nya avtalsupphandlingar i syfte att möjliggöra att staden ska kunna handla ekologiskt i så stor utsträckning som möjligt.

4 Bokslut

4.1 Sammanfattande analys

Under året har mer tillsyn och kontroll än planerat utförts, vilket har resulterat i en positiv budgetavvikelse. Å andra sidan har förvaltningens uppdragsverksamhet inom bland annat luftövervakningen inte nått upp till budgeterad nivå, som i ett tillbakablickande perspektiv var orealistiskt hög.

I personalkostnadsavvikelsen ligger kostnaden för en särskild avtalspension på en miljon kronor, som inte var budgeterad.

Den största budgetavvikelsen finns inom kontogruppen köp av tjänster i det miljöstrategiska arbetet. Konsulttjänster har inte köpts in i planerad omfattning. Arbetet har istället utförts av egen personal, vilket har medfört något högre personalkostnader än budgeterat.

4.2 Resultaträkning

Belopp i tkr	Bokslut 2015	Budget 2015	Avvikelse	Bokslut 2014
Verksamhetens intäkter				
Taxor och avgifter	46 445	45 970	475	44 392
Bidrag	4 097	4 117	-20	4 085
Försäljning av verksamhet	7 158	8 042	-884	7 228
Övriga intäkter	71	3	68	7
Summa verksamhetens intäkter	57 771	58 132	-361	55 712
Verksamhetens kostnader				
Löner och arvoden	-57 966	-57 322	-644	-55 487
Sociala avgifter och pensionskostnader	-23 136	-21 910	-1 226	-21 192
Summa personalkostnader	-81 102	-79 232	-1 870	-76 679
Köp av verksamhet	-2 010	-2 251	241	-249
Lokalkostnader	-6 013	-5 934	-79	-5 964
Energi och drivmedel	-207	-269	62	-257
Material och reparationer	-1 868	-1 855	-13	-1 924
Köp av tjänster	-11 873	-14 541	2 668	-14 301
Övriga verksamhetskostnader	-6 677	-6 550	-127	-6 995
Summa övriga verksamhetskostnader	-28 648	-31 400	2 752	-29 690
Summa verksamhetens kostnader	-109 750	-110 632	882	-106 369
Verksamhetens nettokostnader	-51 979	-52 500	521	-50 657
Kommunbidrag	52 500	52 500	0	52 100

Finansnetto	3	0	3	13
ÅRETS RESULTAT	524	0	524	1 456

5 Fördjupning till nämnden

5.1 Livsmedelskontroll

Verksamhetens utveckling

Vi har under ett antal år nu utvecklats väldigt fort, framförallt när man mäter effektiviteten i form av antal genomförda kontrollbesök. Vad vi inte har kunnat mäta lika enkelt är hur vår kontroll påverkar i hur hög grad syftet med lagstiftningen uppnås, alltså effekten av vårt arbete. Det här problemet brottas vi alltså med och har ännu inte lyckats utveckla ett bra sätt att mäta detta på. Vår analys för året bygger därför till stor del på förväntade effekter av olika åtgärder och arbetssätt, utifrån en strategi och de framgångsfaktorer vi har identifierat. Strategin handlar om att hela tiden utveckla verksamheten utifrån kundens fokus och behov, men att göra det utifrån vårt kärnuppdrag, som är att kontrollera att verksamheterna följer lagstiftningen. De framgångsfaktorer vi identifierat utifrån detta är att vi måste vara effektiva, göra saker enkelt och se till så att vi är rättsäkra. Det innebär bland annat att vi måste vara förutsägbara i det vi gör och behandla alla verksamheter likvärdigt. Vi måste hitta det vi borde hitta och se till så att det åtgärdas. Sist men inte minst måste vi komma ut och göra alla de kontroller som vi borde göra. Som komplement till detta väger vi in olika typer av mätetal och även upplevelser för att få en så god bild som möjligt av om vi har den effekt i samhället som vi borde ha, eller kan förväntas ha.

Kvantitet och kvalitet

Antalet kontrollbesök under 2015 är något färre än de två föregående åren och hamnade på 4 880 besök. Anledningen till nedgången i år är inte helt lätt att förklara, men vi ser att det bland annat beror på en ökad ansträngning i att förändra vårt arbete till att bli mer riskbaserat, det vill säga att ta mer hänsyn till risken med varje verksamhet när vi väljer vilka som ska få besök och när de ska få det, men också ett ökat fokus på att hitta fusk och oredlighet i verksamheterna. Ett ökat fokus på att öka kvaliteten har alltså minskat kvantiteten. För oss hänger kvalitet och kvantitet nära samman och vi försöker nu hitta sätt att uppnå båda i tillräckligt hög grad. Vi tror att det är möjligt att öka antalet kontrollbesök en hel del, utan kostnadsökningar, och samtidigt också höja kvaliteten i varje besök.

Verksamhetsplanering

Sedan ett par år tillbaka har vi förbättrat sättet att planera vilka verksamheter som besöks och när de besöks. Det har varit stort fokus på att varje inspektör ska kunna göra en egen prioritering utifrån ett riskbaserat tänk, men också flexibilitet för att skapa vinster i form av minskad restid. Till detta har vi även jobbat med individuella mål som varje medarbetare har fått sätta och där fokus har varit att öka lägstanivån på antalet besök per inspektör och tidsperiod.

Förändrade roller och arbetssätt

Vi har sedan 2006, när lagstiftningen ändrades, arbetat med att förändra rollen och arbetssätten inom livsmedelskontrollen. Strävan är att bli den moderna myndighet vi själva skulle vilja möta, den myndighet som hittar det den borde hitta och ser till så att verksamheterna får en likvärdig konkurrenssituation genom relevanta krav som gäller alla. Vår utmaning under året har varit att ta ett tydligare grepp om arbetet med att förebygga och hitta fusk och brottslighet i livsmedelskedjan. Detta är ett område som traditionellt inte har varit prioriterat inom kontrollen och vi saknar därför de verktyg och den erfarenhet som behövs för att göra detta på ett bra sätt. Vi har också börjat utveckla vårt sätt att använda provtagning som en naturlig del av kontrollen och vårt tänk kring

hygienfrågor och på vilket sätt vi kontrollerar detta. Utvecklingen har skett genom en kombination av utbildning, reflektion och praktiskt arbete, men också genom att medvetandegöra problemet genom att ständigt ha med det vid olika samtal och i planering och uppföljning.

Samverkan med andra för minskad oredlighet

Vårt fokus på fusk har resulterat i att vi har blivit bättre på att hitta det vi borde hitta. Arbetet har också resulterat i att vi ökat samarbetet med andra myndigheter så att vi med gemensamma krafter kan arbeta för att minska brottsligheten i ett större perspektiv än bara själva livsmedelsbrottet. Det vi också ser är att arbetet tar ofantligt mycket tid. En hel del av denna tid kan vi debitera det aktuella företaget, men själva utvecklingen av arbetssättet och samverkan med andra myndigheter är omöjliga att debitera. Arbetet är ändå så värdefullt att vi tror att det är viktigt att hitta sätt att finansiera detta och vi kommer att försöka skapa lösningar för att kunna utveckla och arbeta mer med detta under kommande år.

Kontroll av dricksvatten

Kontrollen av dricksvatten har vi mer och mer lyckats få att bli en del av den samlade livsmedelskontrollen. Det innebär att vi blivit tydligare i vår roll som kontrollmyndighet även här, och blivit mindre konsulter till stadens ansvariga förvaltning. Arbetet har i stort sett gått bra, men förändringen har varit lite svår att implementera och förhålla sig till för Kretslopp och vatten, upplever vi, men det går åt rätt håll och vi hoppas att båda parter kommer stärka ur detta arbete.

Kompetensutveckling

Parallellt med förändringarna ovan ser vi stora behov av att utveckla arbetsgruppen för att medarbetarna ska kunna, orka och våga göra det jobb de ska göra. Utvecklingen ställer nya krav på oss som myndighet och medarbetare behöver känna sig trygga i den utvecklingen. Vi kan idag se att vi tar oss an vårt uppdrag på väldigt olika sätt och det gör att vi inte har den kvalitet på vårt arbete som vi önskar. Det handlar om kompetens i dess vidaste betydelse. Vi måste ha kunskapen kring det vi ska göra, men utan förmågan och viljan att göra det, så kommer vi inte att lyckas. Behovet av kunskap och förmågor har förändrats under tidens gång och vi ser idag att livsmedelshygien bara är en liten del av det som behövs för att klara av arbetet. Våra inspektörer behöver idag mycket mer av kunskap och förmåga inom kommunikation och bemötande, helhetstänkande, förmåga att hantera komplexa situationer och se komplexa samband, revisionskunskande, kunskap om hur ett företag fungerar och flera andra delar som knyter an till vår roll som en del i ett väl fungerande samhälle. Tyvärr finns det idag inga utbildningar som täcker in de behov vi har, vilket innebär att vi till stor del måste utveckla våra medarbetare inom en mängd områden för att de ska kunna göra en kontroll som företagen har förtroende för och som vi kan vara stolta över.

Vi tar oss an detta genom att arbeta mycket med samtal i olika grupper, små och stora, olika blandningar och så vidare. Vi försöker utgå från de tankar och uppfattningar som finns och sedan bygga på med vad vi faktiskt kan se via våra resultat. Gruppövningar och utbildningar är också saker vi använder, men vi tror inte att det går att lösa det vi vill lösa genom att gå en utbildning. Det här är ett väldigt långsiktigt arbete och handlar i grunden om att förändra tankesätt och invanda mönster. Vi måste skapa en naturlig vana vid att ha ett reflekterande lärande i vardagen med förbättring som grundtanke. I detta väger vi in självreflektion som ett sätt att öka självkännedom för att stärka möjligheten för alla att nyttja sina tillgångar på bästa sätt.

Rekrytering

Vid sidan om grupputveckling har vi försökt ändra vårt sätt att rekrytera för att minska risken att vi rekryterar personer som inte har möjlighet och förmåga att utvecklas till de moderna inspektörer arbetet kräver. Det vi har gjort hittills är att arbeta tydligare med att koppla kravprofilen till våra framgångsfaktorer och dessutom använda mer objektiva test av de sökande för att minska risken att vi rekryterar fel person. Detta arbete är precis påbörjat med vi tycker oss se en positiv tendens redan och kommer att jobba vidare med detta.

5.2 Miljötillsyn

Under året har tillsynsverksamheten genomförts enligt plan. Samtidigt har en omorganisation planerats och förberetts. Den nya organisationen innebär att fyra enheter blir tre. Den nya enheten *Hälsoskydd* har fokus på medborgare och hanterar bostads- och människonära frågor. *Miljöskydd* har fokus på näringsverksamheter, så som små och stora företag samt handeln. *Mark- och vattenskydd* inriktas på den yttre miljön, mark, vatten, avfall och infrastrukturer som vägar, hamnar, dagvattenledningar, avloppsnät mm. – frågor där ofta flera aktörer är inblandade. Medarbetarna, såväl som arbetsuppgifterna är nu mer jämnt fördelade på enheterna. Den nya organisationen började gälla den 1 januari 2016.

Nedan följer några exempel från verksamheten under det gångna året.

5.2.1 Boendemiljö

Bostadsklagomål har haft en lång historia av låg kostnadstäckning och många obefogade klagomål. Genom utvecklingsarbete på flera plan lyckades vi för några år sedan påbörja processen att öka kostnadstäckningen från en väldigt låg nivå. Nyckeln till att komma framåt har varit att fokusera på miljö- och hälsonytta och prioritera bort obefogade klagomål. Redan 2014 passerades målet på 25 procents faktureringsgrad och 2015 uppnåddes 32 procent. Exempel på åtgärder som har bidragit till detta är fördjupad dialog med Kontaktcenter, elektronisk anmälan och internt processarbete för att förenkla handläggningen. Under nästa år kommer utvecklingsarbetet att fortsätta samtidigt som vi genom samverkan med andra och omvärldsbevakning ska säkerställa att handläggningen fortsatt sker med hög rättsäkerhet och kvalitet.

Att arbeta med riktad/förebyggande fastighetsägartillsyn är ett sätt att försöka förhindra att problem uppstår i inomhusmiljön hos boende i Göteborg. Vi ser att vårt arbete börjar få effekt genom att fastighetsägarna som vi träffar i samband med vår riktade tillsyn har en annan syn på oss idag än förut. De har börjat förstå vår roll bättre. Vårt samarbete med branschorganisationen Fastighetsägarna har också gett effekt, genom att vi som myndighet och de som verksamhetsutövare kan se att vi har samma mål och att vi tjänar på att samarbeta och kommunicera.

Under hösten har ett examensarbete utförts på avdelningen för att studera om riktad tillsyn kan minska de inkommande klagomålen på inomhusmiljö och hur denna riktade tillsyn kan organiseras för bästa effekt. Resultaten visar att riktad tillsyn inte minskar klagomålen på kort sikt, utan dessa kan istället öka eftersom fler som har problem med inomhusmiljön blir medvetna om att de kan vända sig till miljöförvaltningen för att få hjälp. Den riktade tillsynen ger däremot stor miljö- och hälsonytta och inomhusmiljön kan förbättras genom krav på åtgärder för bostäder eller hela fastigheter, vilket kan minska klagomålen på längre sikt. Under 2015 hanterades 377 bostadsklagomål vilket var 14 fler än föregående år.

5.2.2 Barnperspektivet

Barns miljö är ett prioriterat område av miljö- och klimatnämnden. Vid tillsyn av förskolor och skolor driver vi aktivt frågor om daglig städning, dokumenterad egenkontroll och förteckning över städkemikalier. I de stadsdelar eller i de fristående förskolor/skolor där vi har noterat brister har våra förelägganden fått effekt och daglig städning har införts. Den metod vi har tillämpat under 2015, att göra tillsynen på en hel stadsdel där vi tydligt riktar krav mot hela stadsdelen och använder oss av stickprover för att bedöma stadsdelens rutiner för städning, har varit effektiv. För små barn, som är mycket på golvet, innebär bra städning att de utsätts för allergener och kemikalier i mindre omfattning. För elever i skolan är en bra städning viktig för att man ska må bra och kunna fokusera på sin inlärning. Därför har vårt arbete en bred hälso- och social effekt.

Även inom andra områden har barnperspektivet prioriterats. Exempelvis har vi när det gäller rengöring genom blästring kontrollerat närhet till skolor och förskolor extra noga i år och avvägt om ytterligare försiktighetsmått krävs på grund av detta.

5.2.3 Buller

Miljöförvaltningens arbete med evenemang, egenkontroll och tillsyn av ljudnivåer på bland annat konserter och diskotek upplevs av de flesta verksamhetsutövare som mycket positivt. Man har idag en förståelse för regelverket och inser konsekvenserna om ljudnivåerna är alltför höga. Detta förhållande visar att miljöförvaltningens långsiktiga insatser som har pågått i mer än två decennier har gett effekt. Miljöförvaltningen har fortsatt arbetet med förebyggande tillsyn dagtid av diskoteks och restaurangers egenkontroll. Insatserna uppskattas av de flesta verksamheter eftersom arbetssättet öppnar för en dialog. Denna tillsyn har varit framgångsrik och har ökat kunskapsnivån hos verksamhetsutövarna.

Arbetet med att minska buller på innergårdar är ett bra exempel på hur vi med begränsade resurser uppnår en stor varaktig förbättring för tusentals människor som tidigare levt i en stressande miljö omgivna av buller; från trafik på gatusidan och fläktar på gårdssidan. Genom systematisk eliminering av ljudstörningar från kyl- och ventilationsanläggningar, skapas en tyst och fridfull miljö på gården, som återger innergården dess funktion av tyst sida, som ger möjlighet att sova ostört även varma sommarnätter. Plötsligt blir det meningsfullt att utnyttja gårdens ytor för avkoppling och samvaro sommartid. Arbetsformen avlastar klagomålshanteringen i en betydande omfattning och innebär att handläggningen sker på ett mycket effektivare sätt både när det gäller resursutnyttjande och bestående resultat.

5.2.4 Anmälnings- och ansökningsärenden

När vi hanterar ansökningar och anmälningsärenden strävar vi efter att hålla handläggningstiden så kort som möjligt utan att minska kvalitén på handläggningen. Inom exempelvis avloppsområdet har vi lyckats med detta genom bra och genomarbetade rutiner, som gör att vi kommer till beslut snabbare. Vi får även färre överklaganden, då besluten är väl förankrade i lagstiftning och väl motiverade. Dialog med fastighetsägare samt entreprenör är även en nyckel till detta. Det övergripande syftet med avloppstillsyn, råd och handläggning är att minska övergödningen i Göteborgsområdet.

Ett annat exempel är värmepumpar. Genom att direkt när ansökan kommit in bekräfta att vi fått in ansökan och ge den sökande kontaktuppgifter till rätt handläggare ger vi både service och sparar tid internt. Framför allt slipper vi samtal där sökande undrar om

ansökan kommit in. Under året har klagomålen ökat på att borrkax från installation av värmepumpar har hittats i dagvattennät, i åar och på hårdgjorda ytor. Vi har tagit fram bra rutiner för hur vi ska hantera värmepumpsärenden och även uppdaterat våra rutiner kring hur borrkax ska hanteras. Fler ansökningar för större anläggningar med fler borrhål har också inkommit, ofta i industriområden. Genom tillsyn av borrfirmor kommer kunskapen och medvetenheten att öka hos både borrare och installatörer. Vi hjälper dem att i större utsträckning borra och installera enligt besluten. Vi fick in 334 ansökningar om värmepumpsinstallationer år 2015 och gav 350 tillstånd. Även här hade några ansökningar kommit in sent år 2014.

5.2.5 Mark och infrastrukturer

Vi påverkas nu av de stora satsningarna på infrastrukturer och bostadsbyggande i Göteborg. Det är bland annat stort fokus på förorenade områden, då det skapas nya bostads- och kontorsområden på tidigare industrimark. En rad stora infrastrukturprojekt har också påbörjats där markföroreningsfrågan många gånger är av omfattande karaktär. Arbetet med bland annat Västsvenska paketet, som är ett prioriterat område, och övriga stora planområden tar mycket tid i anspråk. Vi hade återigen "all time high" på inkommande ärenden under 2015. Flera av de stora infraprojekten påbörjas inom de närmaste åren. Även den stora satsningen på bostäder med dels ordinarie bostadsbyggande, dels Jubileumssatsningen gör att vi kan förvänta oss en kraftigt intensifierad och ökad arbetsbelastning inom dessa områden.

5.2.6 Avloppsledningar och dagvatten

Under 2015 har vi jobbat aktivt för att komma in tidigare i exploateringsprocessen så att våra synpunkter angående rening av dagvatten tas i beaktande innan planeringen för nybyggnation är klar. Detta har bland annat skett genom diskussioner med stadsmiljöavdelningen. Resultatet är att vi nu får yttra oss redan i planprocessen för områden med förorenat dagvatten. Det nya arbetssättet har under 2015 inneburit en puckel av plangranskningar för oss då såväl nya som äldre planärenden granskats. Diskussioner kring dagvattenrening har också förts med andra förvaltningar såsom Kretslopp och vatten och stadsbyggnadskontoret, med syfte att lyfta frågan och effektivisera arbetssätten. Enligt vad vi erfarit har man i Göteborg planerat väldigt lite för rening av dagvatten. Fokus har istället varit fördröjning av stora flöden. Det som hänt under 2015 har utmanat tankesättet kring detta för samtliga aktörer.

Frågor rörande dagvatten har också hanterats i större utsträckning även på andra anläggningar som till exempel kyrkogårdarna i staden. Flera kyrkogårdar leder i dagsläget sitt dräneringsvatten till det kommunala reningsverket. I och med den höga belastningen på reningsverket jobbar Kretslopp och vatten aktivt med att koppla bort delflöden som inte är hushållspillvatten. Detta har inneburit att vi fått granska anmälningar från kyrkogårdsförvaltningen angående eventuell egen rening av dessa flöden. Reningsverkets bortkoppling av delflöden kommer troligen att fortsätta, vilket innebär att vi kommer att behöva granska och eventuellt ställa krav på rening hos fler verksamhetsutövare framöver. Under 2015 fick vi in 95 tillståndsansökningar för enskilt avlopp och beviljade 103 tillstånd, varav några hade inkommit sent föregående år.

5.2.7 Kemikalier

Under 2014 och 2015 har vi genomfört ett antal olika aktiviteter inom miljöprogramsåtgärden "Våga fråga – Kunna svara", med syfte att minska den diffusa spridningen av farliga kemikalier från varor. Nu har projektet avslutats. Vi har strävat efter att få företag att prioritera kemikaliearbetet inom sin verksamhet, känna till sina

skyldigheter och kunna svara på frågor om innehållet av ämnen på kandidatförteckningen, att få konsumenter att känna till problematiken kring kemikalier i varor och sina möjligheter att påverka genom att ställa frågor om kemikalieinnehåll i varor samt att utveckla varutillsynen inom storstadssamarbetet. Sammanlagt har 68 varor köpts in och analyserats, varav 60 med avseende på ftalater, mjukgörare i plaster. Företag har fått frågor om kemikalieinnehållet i varorna, utifrån informationsplikten, och har för mer än hälften av varorna lämnat ett riktigt svar. För att kunna ge rätt svar har vi i ett försök att underlätta företagets arbete, tagit fram faktabladet "Kunna svara". Vår förvissning att det krävs medvetna och frågvisa konsumenter, drivande tillsynsmyndigheter men också hjälp på vägen, för att minska förekomsten av farliga kemikalier i våra vardagsvaror och att vi nu har fått fart på detta hjul.

5.2.8 Avfall

Avfallstillsynen är ett komplext tillsynsområde som berör många olika typer av verksamheter och aktiviteter. Inom området ryms till exempel avfallstransporter, återvinningscentraler, skrotverksamheter och klagomål på nedskräpning.

Vissa arbetsuppgifter som har låg kostnadstäckning kan ha en stor miljönytta. Det gäller till exempel arbetet med illegala skrotverksamheter och kabelbränning. För den här typen av verksamheter behövs nämndbidrag. Vi ser ett fortsatt behov av tillsyn av mindre skrotverksamheter. För att vi ska vara framgångsrika vad gäller illegala verksamheter krävs ett bra samarbete med flera andra myndigheter, bland annat polismyndigheten och skatteverket. Under året har vi sett tecken på att illegala avfallstransporter förekommer och tillsynen inom området bör förstärkas under 2016.

Inom staden har vi sett ett kraftigt ökat problem med olovliga bosättningar som leder till risk för olägenhet för miljön och människors hälsa. Problemställningen kring de olovliga bosättningarna berör många olika aktörer och kräver politiska beslut för en långsiktigt hållbar lösning. Fram till dess är det viktigt att samarbetet mellan olika inblandade aktörer fungerar väl.

5.2.9 Nya tillsyns- och kontrollområden

Vi har under året påbörjat en diskussion med länsstyrelsen om övertag av tillsynsansvar för ytterligare anläggningar som är tillståndspliktiga enligt miljöbalken. Processen har hittills resulterat i att vi övertagit tillsynen för tre deponier som länsstyrelsen nu bedömer som avslutade som deponier. Däremot är de fortsatt att betrakta som miljöfarliga verksamheter. Det gäller Brudaremossen, Välens mudderdeponi samt en deponi för farligt avfall i Arendal.

Vi har också ökat vår kompetens och vårt fokus på tillsyn av verksamheter som omfattas av industriutsläppsdirektivet (så kallade IED-verksamheter) under året i dialog med länsstyrelsen.

Under 2015 flyttade kommunfullmäktige tillsynen över handel med receptfria läkemedel från social resursnämnd till miljö- och klimatinmnden. Målet för 2015 var att komma i gång med kontrollen av handeln med receptfria läkemedel och de verksamheter som tidigare inte har kontrollerats eller inte haft besök på mer än 3 år skulle få besök. Vi har skapat ett nytt tillsynsregister och utvecklat en fungerande administration, samt kompetensutvecklat personal inom ämnesområdet. För att komma i fas med det tidigare arbete som social resursförvaltningen gjort och för att uppfylla målet att samtliga försäljningsställen ska få besök vart tredje år var målet också att hinna besöka en tredjedel av det totala antalet anmälda försäljningsställen, det vill säga 100 stycken av totalt cirka 300. Samtliga planerade kontrollbesök hanns inte med, då vi inte kunde påbörja arbetet med kontrollerna förrän kommunfullmäktige tagit beslutet att

miljöförvaltningen skulle ta över ansvaret från social resursförvaltning. Som helhet har dock implementeringen fungerat bra och kommer att vara en del av vår normala verksamhet under kommande år.

5.3 Företagsklimatet - Resultat av Insiktsmätningen

Insikt är en undersökning där en enkät skickas till verksamhetsutövare som haft ett avslutat myndighetsärende med kommunen. De myndighetsområden som undersöks är brandtillsyn, bygglov, markupplåtelse, livsmedelskontroll och miljötillsyn samt serveringstillstånd. I enkäten ställs frågor avseende service. Resultaten följs via ett webbverktyg som på ett tydligt sätt åskådliggör NKI (nöjd kund-index) och utvalda servicefaktorer över tid.

Värdena för livsmedelskontrollen har ökat jämfört med föregående år. För miljötillsynen är värdena oförändrade eller lägre. Dessa värden ska nu analyseras och åtgärder vidtas för att höja dem. Som exempel handlar ett av våra 16 utvecklingsprojekt om just detta.

Livsmedelskontroll			
	Utfall 2015	Målvärde 2015	Utfall 2014
NKI	70	> 70	67
Information	69	> 70	67
Tillgänglighet	74	> 70	70
Bemötande	78	> 70	73
Kompetens	74	> 70	70
Rättssäkerhet	70	> 70	68
Effektivitet	74	> 70	69
Miljötillsyn			
	Utfall 2015	Målvärde 2015	Utfall 2014
NKI	67	> 70	67
Information	65	> 70	67
Tillgänglighet	72	> 70	72
Bemötande	70	> 70	74
Kompetens	65	> 70	71
Rättssäkerhet	66	> 70	68
Effektivitet	67	> 70	69

5.4 Stadsmiljö

Avdelningen för stadsmiljö har ansvar för att driva och samordna stadens miljöstrategiska arbete och för övervakning, uppföljning och analys av stadens miljötillstånd. Vi ger råd genom att besvara remisser och skriva yttranden i olika frågor och vi erbjuder ett förenklat miljöledningssystem.

5.4.1 Miljöstrategiskt arbete

Det miljöstrategiska arbetet syftar till att driva på och samordna stadens miljöarbete så att stadens tolv lokala miljökvalitetsmål och underliggande delmål ska nås inom avsatt tid. I arbetet ingår att utvärdera behov av att revidera delmål, samt att ta fram underlag till nya delmål. Vidare ska vi utifrån kunskap om nuläget i samråd med stadens förvaltningar och bolag föreslå åtgärder som ska genomföras, samt driva på

genomförandet av föreslagna åtgärderna. Vi har även ett eget åtgärdsarbete som syftar till att miljömålen ska nås. Vi har också ansvar för att ta fram, följa upp och revidera styrande dokument inom vårt kompetensområde.

Miljöprogram

Miljöprogrammet anger mål och vad som förväntas av stadens miljöarbete. Programmet har medfört en ökad medvetenhet och ett ökat engagemang i staden. Det höga söktrycket på 2016 års miljöstimulansmedel talar för en ökad medvetenhet i stadens förvaltningar om hur och vad som bör göras för att miljömålen ska kunna nås.

Klimatstrategiskt program för Göteborg

Genomförandet av det klimatstrategiska programmet löper på enligt plan. Vi har tagit fram en mer detaljerad processplan för det fortsatta arbetet. Vi har gjort stödinsatser för att få med oss bland andra stadsdelarna i arbetet med programmet.

Kemikalieplan

Kemikalierådet är etablerat och övriga åtgärder hanteras enligt plan.

Naturvårdsstrategiskt program

Arbetet med att ta fram ett naturvårdsstrategiskt program är försenat. Hög arbetsbelastning främst beroende på stort inflöde av inkommande remisser är den främsta orsaken till försening.

Bullerpolicy – vägledning för trafikbuller i planeringen

En ny bullerpolicy för staden har tagits fram som baseras på ny trafikbullerförordning och stadens miljömål, delmålet för buller.

Göteborgs stads miljörapport 2014

Under 2015 har vi valt att enbart publicera resultaten från årets uppföljning av miljömålen på stadens webbplats och inte som tidigare år i en fysisk rapport. På webbplatsen presenteras uppföljning av de lokala miljömålen genom att redovisa de indikatorer som ligger till grund för bedömningen och en beskrivning av situationen i Göteborg för respektive mål samt en samlad bedömning av miljötillståndet i staden. Vi har kompletterat materialet med en kortversion "Miljön i Göteborg 2015".

Resultat från miljömålsuppföljningen har presenterades på vår miljömålsdag i början av september och för kommunfullmäktige i december. Naturvårdsverkets generaldirektör deltog på Miljömålsdagen och höll en presentation.

Uppföljning och analys av miljöstrategiska styrdokument

Arbetet som syftar till att samordna uppföljningen av genomförandet av miljöstrategiska styrdokument har fortsatt under 2015. Vår målsättning är att rapportering och uppföljning ska ske i Stratsys (Rappet). Vi har genomfört ett pilottest med tio deltagande förvaltningar och bolag och fått bekräftat att vår plan är genomförbar. Vi har dock valt att inte implementera uppföljningen i Stratsys för 2015 då metodik och arbetssätt behöver förfinas och förankras ytterligare hos stadsledningskontoret och i resten av staden. Vi kommer att fortsätta dialogen med stadsledningskontoret och Intraservice under 2016.

5.4.2 Miljöövervakning

Miljöövervakningen sker i enligt med europeisk och svensk lagstiftning samt enligt vår miljöövervakningsplan inom områdena luftkvalitet, biologisk mångfald och buller.

5.4.3 Rådgivning genom besvarande av remisser

Miljö- och klimatnämnden är remissinstans för framställningar från bland annat EU, departement, statliga verk, domstolar och andra kommunala nämnder.

5.4.4 Samordning av stadens miljöarbete

Nätverk för utvecklingsledare miljö

Ett nätverk bestående av utvecklingsledare med fördjupning miljö som arbetar inom stadsdelsförvaltningarna och social resursförvaltning och med miljöförvaltningen som en samordnande funktion fungerar som en gemensam plattform för miljöstrategiska frågor. En utvärderingsenkät har visat att utvecklingsledarna tycker att nätverket är en viktig förutsättning för att de ska kunna arbeta med miljöfrågorna på ett effektivt sätt.

Stimulansmedel för att nå stadens miljömål

Vi erbjuder stadsdelarna stimulansmedel för att genomföra åtgärder som bidrar till att stadens miljömål kan nås. Under året har cirka 660 000 kronor utnyttjats vilket är något lägre än föregående år. Den troliga orsaken till att medel utnyttjats i lägre grad är att flera utvecklingsledare är nya på sina tjänster. Stimulansmedlen under 2015 har bland annat använts till miljöutbildningar inom farligt avfall och vegetarisk matlagning. En positiv utveckling är att stadsdelarna under året har ökat samarbetet och gjort gemensamma ansökningar för stadenövergripande åtgärder som Retoy, Matsvinn och Giftfri förskola. I tabellen i avsnitt 5.4.8 redovisas fördelningen av medlen.

Nätverk för miljösamordnare i fackförvaltningar och bolag

Nätverket syftar till att stötta miljösamordnare i fackförvaltningar och bolag i staden i det interna miljöarbetet. 15 fackförvaltningar och 21 bolag är representerade i nätverket. Fokus har under året varit på omvärldsbevakning, redovisa goda exempel, ge tips på seminarium med mera, samt en inspirationsföreläsning som syftade till att ge verktyg för att nå ut med miljöarbetet i staden.

Frukostmöten

Under 2015 har våra teman på våra frukostmöten synkroniserats med temat för utmaningarna i GreenhackGBG. Vi har genomgående bjudit på vegankost. Det finns önskemål att filma våra frukostseminarier. Våra frukostmöten har varit välbesökta under 2015, några har varit fullsatta (100 personer) och uppföljningar visar att deltagarna har varit mycket nöjda.

Utbilda kommunens personal i miljömålen (miljöprogramsåtgärd 173)

En webbaserad miljömålsutbildning har tagits fram av miljöförvaltningen och lanserats under året. Syftet har varit att underlätta för stadens verksamheter att utbilda sina anställda i miljöfrågorna. I utbildningskonceptet ingår en kort introduktionsfilm om Göteborgs miljöarbete.

Under året har webbutbildningen haft över 2 300 unika besökare. En uppföljning visar att 95 procent av deltagarna har varit nöjda till mycket nöjda med utbildningen. Som ett komplement har det även erbjudits en variant av utbildningen där miljöutbildare lett utbildningen. Drygt 500 personer, fördelat på drygt 60 tillfällen, har deltagit och majoriteten av dessa var nöjda med utbildningen.

Hållbara tillsammans

Vi har under året utvecklat samarbetet med Kretslopp och vatten och Konsument och medborgarservice i syfte att stärka verksamheterna och undvika överlapp i arbetet med hållbar konsumtion.

GreenhackGBG (miljöprogramsåtgärderna 5 och 7)

2015 startade Göteborgs Stad initiativet GreenhackGBG (greenhackgbg.se) där vi är projektledare. Vi har etablerat en kommunikationsplattform med syfte att inspireras av nytänkare i framkant, anta utmaningar för en hållbar vardag, dela idéer och diskutera med de andra deltagarna. Vår kommunikationskanal består av webbsida, Facebook, Instagram och Twitter. I dagsläget har vi cirka 5 000 följare. 2016 kompletteras satsningen med informations- och kommunikationstekniktjänsten Svalna (svalna.se). Syftet är att ge individen en direkt feedback på utsläppsminskningar av växthusgaser relaterade till sina handlingar. Grundtanken med GreenhackGBG är att bygga på stadens ordinarie verksamhet och det uppdrag vi har att hjälpa invånarna till hållbara val. En utvärdering av kommunikationssatsningen pågår.

5.4.5 Miljöledningssystem: Miljödiplomering

Vi erbjuder ett miljöledningssystem som uppfyller miljöledningsstandarden Svensk Miljöbas. Under året har arbetet genomförts enligt plan med diplomering av 197 verksamheter och tio event.

Två särskilda händelser från året som bör nämnas:

- Vi deltog tillsammans med Svensk Miljöbas under Almedalsveckan. Temat för SMB i Almedalen var event-diplomering. Sessionen spelades in och har fått mer än 600 visningar.
- 2015 var ett jubileumsår för diplomeringen och vår verksamhet firade 20 år genom att bjuda in företag och verksamheter till en seminariedag.

5.4.6 Nationell och internationell samverkan

Vi ser ett utökat behov av samverkan med både akademi och med andra städer. Syftet är att vi vill säkerställa att vi har rätt kompetens och arbetssätt samt att se till att forskningsaktiviteter riktas så att det gynnar Göteborg Stad och den offentliga sektorns miljöarbete. Internt på förvaltningen har vi arbetat med att hitta former för projektutveckling med extern finansiering där syftet är att styra in projektidéer rätt och att stadens projektmodell används på ett effektivt sätt.

5.4.7 Verksamhetsområden

Nedan följer en sammanfattning av årets resultat från de specifika verksamhetsområdena klimat, kemikaliearbete, biologisk mångfald, luftkvalitet, god ljudmiljö, stadsutveckling, miljömåltider och pedagogiska odlingsträdgårdar.

Fokus på klimatet: Staden ska bli klimatneutral

Göteborg har fått uppmärksamhet för sitt klimatarbete. Utmärkelsen Sveriges klimatstad har haft betydelse dels internt i staden, dels externt då vi kunnat vara en förebild och föregångare. Förhoppningsvis ger utmärkelsen ökad drivkraft för att nå stadens prioriterade mål inom klimatområdet och för att genomföra Göteborgs stads klimatstrategiska program.

Vi samordnar och följer upp genomförandet av det klimatstrategiska programmet samt genomför de strategier i programmet som miljöförvaltningen är ansvarig för. En hörnsten i kommunikation av klimatarbetet är seminariet Klimatstad. Årets seminarium riktat till stadens förvaltningar och bolag (cirka 150 deltagande) fick gott betyg i utvärderingen. Syftet var att inspirera till fortsatt arbete för klimatet, och genomförandet av strategierna i klimatprogrammet. Vid seminariet delade vi ut den nyinstituerade utmärkelsen Årets klimatavtryck. Utmärkelsen delas ut till någon anställd inom

Göteborgs stad för goda insatser i klimatarbetet.

Uppföljning av det klimatstrategiska programmet

Uppföljning av måluppfyllelse när det gäller arbetet med konsumtion och dess påverkan på klimatet är en utmaning. Arbetet med strategimålet ”klimatpåverkan från offentliga inköp av varor och tjänster” har påbörjats. Samarbete sker med Chalmers och IVL inom ramen för Mistra Urban Futures. Syftet är att ta fram en modell för att beräkna och illustrera resursflöden i staden för att kunna beräkna klimatpåverkan av stadens inköp av varor och tjänster. Arbetet med att ta fram en modell för årlig uppföljning av offentlig livsmedelskonsumtion har inletts. I samarbete med Upphandlingsbolaget har vi nu tillgång till livsmedelsstatistik. Ett verktyg från SP, Klimatkompassen, har köpts och implementerats under hösten. Klimatkompassen kommer att användas för klimatberäkningar av stadens inköp av livsmedel.

Göteborgs stads energieffektiviseringsstrategi,

Framtagandet av Göteborgs Stads energieffektiviseringsstrategi, som finansierats av Energimyndigheten, är genomförd och rapportering har skett till Energimyndigheten, miljö- och klimatnämnden och stadsledningskontoret. Arbetet med energieffektiviseringsstrategin fortsätter nu delvis under strategin för energieffektivisering i klimatprogrammet, delvis under miljöfordonsgruppen som trafikkontoret leder. Uppföljningen av energieffektiviseringsstrategin sker inom ramen för klimatprogrammet.

Resultat från uppföljning visar att målen kommer att nås på fordonssidan men inte när det gäller energieffektivisering av fastighetsbeståndet. Det är tydligt att takten behöver öka. En fortsatt diskussion med stadens fastighetsförvaltare om lämpliga verktyg för att göra det mer lönsamt att renovera energieffektivt påbörjades under hösten.

System för klimatkompensation för fastighetsenergi

En av åtgärderna i miljöprogrammet är att utreda och införa ett system för klimatkompensation för fastighetsenergi. Utredningen är klar, men ännu inte politiskt behandlad. Det finns en samsyn i staden kring behovet av att öka takten i energieffektiviseringen av fastigheter men vi behöver fortsätta dialogen med framförallt fastighetsförvaltarna om lämpliga tillvägagångssätt

Stödja göteborgarna till att minska sin klimatpåverkan

Se GreenhackGBG ovan.

Utbilda en ny generation klimatsmarta göteborgare

- Tillsammans med We_change. Nationell hållbarhetsturné på Angeredsgymnasiet där 1 000 gymnasieelever från 22 olika skolor i Göteborg deltog.
- Idéburet offentligt partnerskap med Jordens Vänner: Totalt har 24 workshops hållits på nio olika gymnasieskolor. Slutrapport och ekonomisk redovisning kommer under mars nästa år.
- Nätverket Klimatdialog unga inom Västra Götalandsregionens nätverk Smart Energi: Vi har ansvaret för regionnätverket Smart Energi på uppdrag av Västra Götalandsregionen där 24 personer från tolv organisationer/kommuner deltar.
- 5 degrees: Miljöförvaltningen har ett samarbete med Twisted Feet kring föreställningen 5 degrees. Det är främst genom GreenhackGBG som samarbetet skett.
- Future Happiness Challenge: Ett resultat från Mistra Urban Futures-projektet WISE.

Samordna Göteborgs Stads energitjänster till företag

Arbetet har påbörjats med två träffar under hösten för att stimulera ytterligare samordning mellan bl.a. energi- och klimatrådgivare, företagslotsar, energitillsyn och miljödiplomering.

Minska resurskrävande inköp

Vi har under hösten inlett en förstudie för att identifiera vilka tillgängliga databaser och verktyg som kan användas vid utredning av miljö- och klimatpåverkan från stadens inköp av varor och material. Syftet är att enligt budget 2016 kunna sätta en målnivå.

Utreda möjligheten att starta kreativt återvinningscenter

Vi har genomfört en utredning som belyser olika möjligheter att starta ett kreativt återvinningscenter. Resultatet av utredningen är en rapport som beskriver fyra möjliga scenarier:

- En stadsdelsförvaltning kompletterar sin pedagogiska verksamhet i en förskola eller skola med ett ReMida-liknande återvinningscenter i egen lokal.
- En stadsdelsförvaltning kompletterar sin pedagogiska verksamhet i en förskola eller skola med ett ReMida-liknande återvinningscenter i buss.
- Kulturförvaltningen kompletterar sin verksamhet med ett ReMida-liknande återvinningscenter, eventuellt i egen lokal.
- Projektorganisation startar som ett stadsutvecklingsprojekt, eventuellt i Frihamnen, flera olika verksamheter samlade på en plats.

Utredningen poängterar behovet av samordning mellan olika aktörer i staden i syfte att möjliggöra kompetensöverföring och erfarenhetsutbyte. Rapporten har behandlats av miljö- och klimatanmänden i december 2015 och överlämnats till berörda.

Nationellt och internationellt samarbete inom klimatområdet

Utnämningen till Årets klimatstad har gett oss möjlighet att knyta nya internationella kontakter. Vi har haft god nytta av medlemskap i ICLEI och vi har under året deltagit i Eurocities arbetsgrupp för klimat. Vi fortsätter vara aktiva i Klimatkommunerna.

Partnersarbete mellan Göteborgs Stad och Nelson Mandela Bay Municipality – Climate Change

Projektet är i slutskedet och slutrapportering kommer att ske i början av 2016 i samband med workshops/seminarier i Göteborg och i Nelson Mandela Bay tillsammans med representanter från respektive stad.

EU-projektet Step Up

EU-projektet Step Up är avslutat och slutrapporterat. Ett av projektresultaten, en metodik för livsstilskonsekvensanalys som är avsedd att användas inom stadsutveckling, har identifierats som lämpligt att anpassas till Göteborg Stads arbetssätt. Vi har för avsikt att gå vidare med detta under 2016.

Projekt inom ramen för Mistra Urban Futures

- Wellbeing in sustainable cities (WISE)

Projektet WISE har avslutats under 2015. Vi har varit delprojektledare för Klimatomställning Gbg där ett av projektresultaten är spelet Future Happiness Challenge. Vi har på inrådan av Mistra Urban Futures lämnat in en ny projektidé för 2016 och kommer att ta fram en projektplan för kommande år.

- FN:s program för hållbar livsstil: Projekt: Lokala strategier och verktyg för hållbara livsstilar

Projektet leds av Konsument och medborgarservice. Vi deltar i styr- respektive projektgrupp. Projektgruppen har under året tagit fram en definition av hållbara livsstilar och en grund till en verktygslåda för att arbeta vidare med hållbara livsstilar på lokal och regional nivå. Vi deltog även på Naturvårdsverkets Verkstad för hållbara livsstilar i november där vi höll i en liknande workshop.

Profilerings och feedback av det miljöstrategiska arbetet

Göteborgs Stad utsågs i mars till Sveriges Klimatstad 2015 i den globala stadsutmaningen Earth Hour City Challenge. Vårt klimatarbete har fått uppmärksamhet både lokalt, nationellt och internationellt. Vi har mött stort intresse för våra konsumtionsbaserade mål, våra strategier och med de gröna obligationerna. Vi har under året deltagit i flera internationella forum (Seoul, på COP21 och World Efficiency 2015 i Paris). Vi har även hållit ett flertal presentationer lokalt (för Green Gothenburgbesökare, under Volvo Ocean Race, på konferensen Klimatstad, klimatutställning i Älvrummet och i Almedalen). Vi har deltagit i WWF:s film "The Urban Green". Filmen lanserades på COP21.

Göteborgs Stad har undertecknat ett flera internationella åtaganden inom klimatområdet i syfte att synliggöra stadens klimatarbete. Dessa åtaganden innebär krav på uppföljning och rapportering som vi ansvarar för i samarbete med stadsledningskontoret. Exempel på åtaganden är:

- *Earth Hour City Challenge* (innefattar statistik som rapporteras på på Carbonn-plattformen (carbonn® Climate Registry) samt cirka 70 goda exempel på klimatåtgärder från Göteborg)
- *Compact of Mayors*.

Compact of Mayors kompletterar engagemang i Earth Hour City Challenge. Inrapporteringen innebär att vi deltar i och kan påverka kommande internationella standarder för liknande rapporteringsinitiativ. Vi har totalt tre år på oss att slutföra en komplett rapportering. Detta kommer att kräva en del utredningsarbete för att få tillförlitliga uppgifter om utsläpp av olika växthusgaser inom ett stort antal sektorer och ur konsumtionsperspektiv (scope 3). Insatser planeras under 2016 på ett sätt så att det harmoniserar med övrig rapportering och uppföljning av klimatprogrammet.

Vi ingår i referensgruppen för *The Gothenburg Award for Sustainable Development* och har under året tagit en aktiv del i kringarrangemangen. Den 20 november ordnade miljöförvaltningen frukostseminarium med Jeremy Leggett (cirka 60 anmälda) och sopplunch med Beate Weber-Schuerholz (cirka 130 anmälda). Göteborgs Stad har undertecknat Västra Götalandsregionens klimatstrategi (Smart energi) och vi ansvarar för uppföljningen för hur det går i staden. Åtagandet baseras på målet att regionen ska vara fossiloberoende till år 2030. Västra Götalandsregionen och länsstyrelsen har ett uppdrag att under 2016 presentera ett gemensamt förslag till viktiga insatsområden, så kallad Fossilfri region. Vi har deltagit i en expertgrupp för att ta fram insatsområden i kategorin Bo, jobba och resa.

Kemikaliearbete

Kemikalierådet är nu etablerat och träffas regelbundet. Två fokusgrupper har bildats med syfte att öka fokus på bygg- och anläggningssidan samt att fokusera på användningen av kemiska produkter. Även stadsdelarnas projekt Giftfri förskola är knutet till kemikalierådet.

Miljöförvaltningen och Upphandlingsbolaget har tillsammans arbetat med att tillämpa kemikalieplanens krav och Konkurrensverkets kriterier för giftfri förskola vid upphandlingen av leverantör av möbler och inredning.

Vi är sedan tidigare delaktiga i kemikaliesamarbete mellan storstadskommunerna. Idag finns även ett kemikalienätverk inom Sveriges kommuner och landsting.

Inom ramen för vår samordning ingår att tillhandahålla ett it-stöd för dokumentation av kemiska produkter. Systemet vi erbjuder är Chemsoft. Arbetet med att utveckla Chemsoft utifrån användarnas behov har fortsatt. Under december har vi anordnat två utbildningstillfällen i systemet för användarna.

Stadens arbete med kemikalieplanen följs upp och kommer att rapporteras under våren.

Biologisk mångfald

Förlusten av biologisk mångfald är en viktig miljöfråga. Den minskade biologiska mångfalden är en av de stora globala miljöfrågorna. Klimatförändring, föroreningar, oaksam exploatering och överuttag av naturresurser leder till minskade utrymmen för olika arter och i förlängningen riskerar arter att utrotas. Den biologiska mångfalden och värdet av ekosystemtjänster pekas ut som lika centrala och avgörande frågor på övergripande nivå som klimatfrågan. Vi är beroende av fungerande ekosystem till exempel för produktion av mat och vatten. Arter i ett ekosystem har olika nyckelfunktioner och minskad biologisk mångfald leder till försämring av processer som nedbrytning av biologiskt material, pollinering och vattenrening. Vår tillgång till naturområden har även en viktig social dimension och är viktig ur folkhälsosynpunkt.

Vi samordnar det strategiska naturvårdsarbetet i enlighet med stadens inriktning och vi samordnar stadens vattenarbete enligt nämndens reglemente. Vi medverkar till att skydda den biologiska mångfalden på land och i vatten genom vår ekologiska övervakning.

En utredning gällande förvaltningens uppdrag och behov i vattenfrågor har genomförts under våren. Parallellt pågår flera utredningar på kommunal, regional och statlig nivå om myndighetsansvar på vattensidan. Vi kommer under 2016 att ha förtydligat vårt uppdrag avseende vattenfrågor. Vi bedömer att frågor som berör hav, sötvatten och grundvatten ökar. Arbetet med KIMO pågår enligt plan. I samband med KIMO:s 25-årsjubileum antogs en resolution för att minska utsläpp av ballonger för att höja frågan om marint skräp.

Vi har genomfört ekologiska undersökningar enligt 2015 års miljöövervakningsplan. All rapportering i alla steg är dock inte helt klar. Vi har påbörjat implementering av ekologisk landskapsanalys och vi har gjort klart ett koncept till handlingsplan för mindre hackspett.

Arbetet med uppdatering av kartorna inom natur, kultur och sociotop har påbörjats tillsammans med övriga aktörer i staden. Vi använder vår kunskap om naturvärden löpande i remisshantering mm. I ett aktuellt exempel har vår kunskap om ålgräsubredning varit betydelsefull i en vattendom med villkor om kompensationsåtgärder enligt miljöbalken.

Resultat från verksamheten har publicerats i form av ett flertal rapporter och presentationer under året.

Luftkvalitet

Övervakning

Arbetet med luftövervakning sker i enlighet med europeisk och svensk lagstiftning samt enligt Göteborgs Stads miljöövervakningsprogram. Vi har under året bytt ut instrument och även mätmetodik för bestämning av kvävedioxid. Den nya metodiken baseras på kemiluminescens, och är den referensmetod som Naturvårdsverket förespråkar. Tyvärr

kräver referensmetoden mer tid för manuell stationstillsyn än tidigare. Arbete med validering av nya och gamla mätresultat har pågått under året.

Vi har under året utvecklat en mall för utvärdering av mätvagnsrapporter i syfte att effektivisera vårt arbete. Resultat av mätningar ligger numera som ett lager i MapInfo. Ambitionen är att göra informationen tillgängligt även via InfoVisaren. Vi har tagit fram och arbetat efter "Kvalitetssäkringsprogram" för 2015.

Under hösten har vi tyvärr haft problem med både instrument och datainsamlingen. Arbete med att informera allmänheten har försvårats avsevärt och blivit mer tidskrävande. Även kvalitet i mätresultat har blivit lidande. Vi arbetar dels med att lösa det akuta problemet, dels med att ta ett helhetsgrepp på insamlingen av data så att det blir hållbart i framtiden.

En kontinuerligt uppdaterad emissionsdatabas är en förutsättning för våra beräkningar och prognoser. Under året har vi lagt mycket arbete på att uppdatera databasen, även är en tillgång för andra aktörer. Vi kommer att undersöka möjligheterna att hitta en modell för medfinansiering i syfte att kunna förstärka vår verksamhet.

Vi har påbörjat en förstudie som syftar till att introducera 3D-luftkvalitet beräkningar i våra prognoser. Vi ser att våra beräkningar i framtiden måste kunna ta hänsyn till variationer i topologin för att vi ska kunna utvärdera luftkvalitet i kommande planarbete på ett tillfredsställande sätt.

Resultatet av vårt arbete har publicerats i ett flertal rapporter och presentationer under året.

Uppdrag och externa samarbeten

Vi har under året utfört ett antal interna och externa uppdrag enligt vår plan. Vi är även delaktiga i några forskningsinitiativ. Verksamhetens karaktär kräver en kritisk massa. Balans mellan antalet uppdrag och nämndfinansiering behöver ses över i syfte att säkerställa att vi har möjlighet att bedriva utvecklingsarbete på den nivå vi anser vara lämplig. Delaktighet i forskningsprojekt är en förutsättning för kompetensutveckling och ger oss möjlighet att i samarbete utnyttja forskningskapacitet så att det gagnar Göteborg Stad.

Under året har länsstyrelsen initierat ett arbete med syfte att revidera Åtgärdsprogram för kvävedioxid i Göteborgsregionen. Miljöförvaltningen deltar i länsstyrelsens arbetsgrupp och styrgrupp.

Vi har ett fortsatt samarbete med trafikkontoret och Trafikverket med syfte att initiera partikeldämpande åtgärder i de fall våra prognoser indikerar höga partikelhalter.

Vi har etablerade samarbeten med forskningsinstitut i Sverige och Europa. Under hösten 2015 startades forskningsprojektet Miljöväder med stöd från Vinnova. Miljöväder innebär att ett antal sensorer som mäter luftföroreningar och buller ska installeras i centrala staden med fokus på ett område kring Korsvägen och Gårda. Med hjälp av sensorerna ska användarna se vilka halter av luftföroreningar de utsätts för och kunna göra aktiva val för sin hälsa, till exempel planera om sina resvägar. Vi kommer att få ta del av stora mängder mätdata från sensorerna där syftet är att på sikt förbättra våra beräkningsresultat.

Vi samarbetar med Göteborgs universitet och Chalmers inom Göteborgs atmosfärförhållanden centrum (GAC) och deltar i Eurocities arbetsgrupp för luftfrågor.

Buller: God ljudmiljö

Arbete inom bullerområdet drivs i syfte att övervaka bullersituationen i staden, kartlägga ljudmiljön, ta fram åtgärdsprogram enligt EG-direktivet om omgivningsbuller samt verka för att klara målet om god ljudmiljö i både befintliga och nya miljöer och i enlighet med miljöövervakningsplanen.

Övervakning

Bullerkartan för väg- och spårvagnstrafik har delats in i stadsdelar och har en upplösning som medger att man kan zooma in och se fasadnivåer. Kartan finns på kommunens webbsida, men är tyvärr inte än tillgänglig i Infovisaren. Detta leder till flertal förfrågningar från staden, allmänheten och konsulter som idag behöver hanteras manuellt.

Ett arbete pågår med att ta fram en algoritm som förbättrar beräkning av antal exponerade boende i flerfamiljhus. Återstående arbete är att kunna göra beräkningar av antalet personer som är exponerade för bullernivåer över 60 dB som har tillgång till tyst sida. Vi har utvecklat en metod för att kunna uppdatera trafikdata på ett snabbare och effektivare sätt. Vi har dock ytterligare behov av stöd från stadsbyggnadskontoret med uppdateringar av de olika indataskikt som vi behöver (nya väglänkar, nya byggnader, byggnadshöjder mm.).

Åtgärdsprogram mot buller

Under 2015 har arbetet med åtgärder drivits framåt, både vad gäller förskolor och parker, mycket tack vare de miljöstimulansmedel som förvaltningarna fick.

Externa samarbeten

Vårt deltagande i forskningsprojektet SONORUS har resulterat i framtagning av en metod för att göra ljudbedömningar vid stadsplanering som bygger på en checklista som planhandläggare kan använda vid platsbesök. Under hösten hölls en så kallad summer school om visualisering och auralisering av ljud samt en workshop om Frihamnen, med syfte att hitta olika sätt att planera för goda ljudmiljöer.

Inom ramen för Eurocities har förvaltningen presenterat status för Göteborgs arbete med bullerkartläggning och åtgärdsprogram mot buller samt Vinnova-projektet *Tysta Offentliga Rum* som nu pågår i Göteborg. Vi har tillsammans med Älvstranden Utveckling initierat ett demonstrationsprojekt om bullerskyddsåtgärder i gatumiljö, med fokus på gröna lösningar, till exempel gröna fasader och tak, gröna skärmande åtgärder och mjuk mark istället för hård. Såväl samarbete inom staden som nationellt och internationellt samarbete med akademien och andra städer är en förutsättning för att vårt arbete bedrivs effektivt.

Stadsutveckling

Vi bevakar miljöfrågorna i den fysiska planeringen i Göteborg genom att granska bygglovsansökningar och planärenden. Arbetet med att planera och utveckla Göteborg sker i bred samverkan mellan berörda förvaltningar i staden. Vi har medverkat i att ta fram flera konkreta dokument som innehåller gemensamma riktlinjer för hur staden ska arbeta mot långsiktigt hållbar utveckling.

Vi har som mål att bidra med vår kompetens så tidigt som möjligt i planering av infrastruktur och stadsutveckling för att förebygga miljöproblem och hantera målkonflikter där budget, inriktningsdokument, miljömål och stadens övergripande strategier är utgångspunkt i handläggningen.

Många av våra remissvar och yttranden bygger på fakta som tagits fram genom den miljöövervakning som bedrivs på förvaltningen och i resten av staden.

Viktiga frågor för oss att bevaka är:

- Skydd av biologisk mångfald
- Kompensationsåtgärder för ekosystemtjänster
- Bra förutsättningar för miljöanpassat resande
- Förutsättningar för hållbar livsstil
- God dagvattenhantering
- Energi och resurssnålt byggande samt
- Boendemiljö med god ljudmiljö och utan ohälsosamma halter av luftföroreningar

Stadsbyggnadskontoret har fördubblat antalet startade planer under två år i rad vilket inneburit en ökad mängd ärenden för oss.

Stadsbyggnadskontoret har under året börjat tillämpa en ny process, GEM (Gemensam process- och projektutveckling). Vi ingår numera i en förprövning, innan planbesked ges. Målsättningen är att leddtiden i planprocessen ska minska. Detta är en positiv utveckling men det innebär att vi lägger ner mer tid i tidiga skeden. Om vi kan tjäna in tid i senare delen av processen är ännu oklart då planprocessen är relativt lång. En ytterligare aspekt som bidrar till att stadsutvecklingsfrågor kräver mer av vår tid är den ökade komplexiteten i många av dagens detaljplaner. Detta är en följd av den strategin som staden har valt, att förtäta i redan byggda delar. Av de målkonflikter som uppstår är luftkvalitetsfrågan den som är mest svårhanterlig.

Vi har även arbetat med infrastrukturplanering och besvarat en rad remisser. En trend är att remisstider blir allt kortare vilket hindrar nämndbehandling. Stora delar av Västsvenska paketet och framförallt de stora projekten som Västlänken och Marieholmstunneln övergår nu i genomförandefas. Med de nya planeringsregler som råder för infrastrukturprojekt beräknas dock vår arbetsbelastning att vara på liknande nivå som tidigare då det numera ingår flera olika typer av samråd i varje enskilt projekt. Vi deltar i stadens koordineringsgrupp vilket ger oss en god överblick kring läget i alla projekt. Vi samordnar en intern koordineringsgrupp på förvaltningen för att överbrygga glappet mellan planering och genomförande.

Under året har vi besvarat 45 planer i det sista planeringsskedet det vill säga utställning/granskningsskedet. Vi har inte avstyrkt någon plan under 2015. Vi har på stadsmiljöavdelningen besvarat 72 bygglovremisser och avstyrkt sex stycken, det vill säga åtta procent. Skäl för avstyrkan har varit trafikbuller, flygbuller, Natura 2000-område samt närhet till kemikalieindustri.

Under året har förslag till riktlinjer för grönytefaktor respektive kompensationsåtgärder tagits fram. Vi har varit projektledare för detta arbete. Förslaget kommer efter avslutad remiss hos berörda förvaltningar, bolag i staden samt några föreningar och GR att eventuellt justeras. Därefter kommer riktlinjerna att behandlas i de sex tekniska nämnderna för att senare skickas vidare till kommunfullmäktige

Under året har en ny trafikbullerförordning samt nya vägledningar för industribuller från Naturvårdsverket och Boverket kommit vilket inneburit att bullerpolicyarbetet åter har aktualiserats. Ett förslag till nya riktlinjer, trafikbuller i planeringen, för staden har presenterats för aktuella nämnder och miljö- och klimatnämnden antog förslaget under nämndmötet i december 2015. I detta arbete har vi varit drivande och agerat projektledare tillsammans med stadsbyggnadskontoret.

Vi har under året tagit fram en ny handläggningsrutin som stöd i vårt interna arbete.

Under året har vi haft ett internt utvecklingsarbete kring komplexitet med förtätning. Syftet är att höja vår kompetens så att vi bättre kan hitta lösningar på målkonflikter i stadsutvecklingsfrågorna. Hela avdelningens kompetens har involverats. Vi har även initierat ett kunskapsutbyte med arkitektur på Chalmers rörande förtätningsfrågan.

Miljömåltider

Vi stödjer arbetet för fler vegetariska måltider genom exempelvis vår vegetariska inspirationsutbildning. Årets utbildning har varit den mest uppskattade med 106 deltagare från måltidsverksamheterna. Vårt arbete sker i nära samarbete med Måltid Göteborg. Vi samarbetar även med Upphandlingsbolaget vid nya avtalsupphandlingar i syfte att möjliggöra att staden ska kunna handla ekologiskt i så stor utsträckning som möjligt.

Vid stadens uppföljning under 2015 var andelen ekologisk mat för hela staden 45 procent. Denna rekordökning beror till stor del på det nya leverantörsavtal som tecknades i november 2014.

Under året har vi avslutat EU-projektet Sustainable Food. I rapporten Hållbar mat har vi samlat resultat från projektet samt stadens arbete inom området. Rapporten antecknades i nämnden i mars 2015. Som en spinoff på projektet blev vi inbjudna till att delta i en Urban Food Policy Pact. Staden har dock beslutat att inte skriva under i dagsläget.

Vi har deltagit i projektet "Klimatdata för medvetna val av livsmedel" där vi tillsammans med SP, regioner och kommuner har tagit fram ett verktyg, en beräkningsmodul för beräkning av en måltids klimatpåverkan, som kan användas vid kostplanering. Modulen är klar och finns tillgänglig för stadens måltidsservice. Under 2016 kommer vi och Intraservice att implementera verktyget tillsammans med stadens måltidsverksamheter.

Pedagogiska odlingsträdgårdar

Syftet är att tillsammans med elever och pedagoger gröngöra skolgårdar och därigenom skapa en lustfylld och pedagogisk miljö. Vi gör det genom att skapa förutsättningar för skolorna att etablera och nyttja pedagogiska odlingsträdgårdar, hela verksamheten utgår från miljömålen. I takt med att verksamheten växer växlar vi över från att vara handledare till att bli processledare. Vi erbjuder pedagoger utbildning, inspirationseminarium med nätverksmöjligheter, en lektionshandbok samt ett startkit för att börja med odling. En slutsats från vårt tidigare arbete är att vi behöver lägga mycket tid på introduktion och förankring. Under 2015 har fem nya skolor startat med odling, det är Skytteskolan, Backegårdsskolan, Johannebergsskolan, Askimsskolan och Nya Varvetskolan. Totalt har nu 16 skolor pedagogiska odlingsträdgårdar.

Utöver grundverksamheten har vi samarbetat med Trygg vacker stad i deras vårstädningsskampanj som genomförs med stadens förskolor och skolor. Elever och pedagoger har fått fröer som belöning för städinsatsen. Tillsammans med en inspirationsfilm samt utbildningsmaterial som vi producerat kan skolorna nu starta egna odlingsprojekt. Genom kampanjen har vi nått ut till mer än 90 procent av stadens skolor och förskolor.

Vi har deltagit i en internationell konferens för pedagoger under temat Hållbar utveckling, WEEC (World Environmental Education Congress). Vårt bidrag bestod av:

- Presentation av utvärdering av vår verksamhet
- Presentation av Guldhedsskolan pedagogiska odlingsverksamhet
- Symposium med där frågor kring olika arbetssätt för att koppla ihop skola och utvecklingen av staden och därigenom arbeta med hållbarhet lyftes.

Det viktigaste verktyget för att få pedagogiska odlingsträdgårdar att fungera är utbildning för pedagogerna. Vi arbetar nu med att skapa en utbildning som på sikt ska ingå som en del i ett mastersprogram på Göteborgs Universitet. Under 2016 kommer vi att formalisera samarbetet med Göteborgs Universitet och Gunnebo trädgårdar. Syftet är att driva utbildningen som en pilot i ett inledningsskede.

5.4.8 Stimulansmedel för att nå stadens miljömål

Stadsdels-förvaltning	Åtgärd	Belopp, kr
Angered	Inspirationsutbildning i vegetarisk matlagning	67 500
Askim Frölunda Högsbo	Kravcertifiera kök inklusive källsorteringsmöbler och vågar	13 084
Centrum	Grundläggande miljöutbildningar	37 125
Lundby	Utbildning "Hållbart städ"	4 275
Majorna Linné	Inköp av lådcyklar till förskolor	49 800
Västra Göteborg	Grundläggande miljöutbildningar. Utbildning "Hållbart städ" för nyckelpersoner inom lokalvården.	98 569
Västra Hisingen	Inköp av pallkragar och jord till 15 förskolor. Utbildning och seminarium.	64 774
Örgryte Härlanda	Föreläsare på ledarforum. Föreläsning för måltidspersonal om matens miljöpåverkan. Miljöfolder. Elcykel.	28 986
Östra Göteborg	Grundläggande miljöutbildning. Farligt avfall-utbildning för vaktmästare. Föreläsning om konsumtion.	68 175
Gemensam ansökan	Retoy-aktiviteter under hösten 2015	25 000
Gemensam ansökan	Matsvinnprojekt med Kretslopp och vatten	100 000
Gemensam ansökan	Filmer och material till föräldrar om giftfri förskola	74 963
Summa		632 251

De miljömål, inklusive delmål, som stimulansmedlen har bidragit till att uppnå är

- begränsad klimatpåverkan
- ett rikt växt- och djurliv
- ett rikt odlingslandskap och myllrande våtmarker
- giftfri miljö
- ingen övergödning
- god bebyggd miljö
- frisk luft
- ansvarsfull kemikaliehantering
- ökad biologisk mångfald
- ökad resurshushållning
- hållbart resande
- attraktiv bebyggelsestruktur
- ekologisk odling

De åtgärder i miljöprogrammet som stimulansmedlen har bidragit till att genomföra är

- utbilda kommunens personal om miljömålen
- utbilda måltidspersonal i vegetarisk matlagning
- kvalitetssäkra insamlingen av farligt avfall i stadens verksamheter

- erbjud avfallsutbildning till nyckelpersoner

Publikationer utgivna av Göteborgs miljöförvaltning

Rapporter (ISSN 1401-2448):

- R 2016:1 Årsrapport 2015
R 2016:2 Våga fråga - kunna svara. Åtgärd 97 Göteborgs Stads miljöprogram 2013
R 2016:3 Kemikalier i byggvaror. - Tillsynsprojekt i samarbete mellan Malmö, Göteborg, Helsingborg och Stockholm
R 2016:4 Strandskvannefjärilar Göteborgs Stad 2015
- R 2015:1 Årsrapport 2014
R 2015:2 Metaller i vattendrag - undersökningar av biotillgängliga metaller i vattendrag i Göteborg 2014
R 2015:3 Bottenfauna - undersökningar av djurlivet i några sötvattensmiljöer i Göteborg 2014
R 2015:4 Inventering av tennorganiska föreningar och dess effekter i småbåtshamnar 2014
R 2015:5 Detaljhandelns kunskaper om kemikalier i varor- fokus vardagsrummet. Tillsynsprojekt i samarbete mellan Malmö, Göteborg, Helsingborg och Stockholm
R 2015:6 Luftkvaliteten i Göteborgsområdet. Årsrapport 2014
R 2015:7 Fältinventering av ålgräs i Göteborg 2014
R 2015:8 Översiktlig inventering av ålgräsängar i Göteborgs kommun
R 2015:9 Ekologisk landskapsanalys - artanalyser och metodutveckling
R 2015:10 Märkning av biocidbehandlade varor. Tillsynsprojekt i samarbete mellan Malmö, Göteborg, Helsingborg och Stockholm
R 2015:11 Kemikalier i varor som kommer i kontakt med livsmedel. Tillsynsprojekt i samarbete mellan Malmö, Göteborg, Helsingborg och Stockholm
R 2015:12 Kreativt återvinningscenter i Göteborg. Utredning enligt miljöprogramsåtgärd 209
- R 2014:1 Årsrapport 2013
R 2014:2 Inventering av alger på grunda hårdbottnar i Göteborgs skärgård
R 2014:3 Inventering av grunda mjukbottnar i Göteborg 2013
R 2014:4 Varor i lågprissegmentet - tillsyn över detaljhandeln. Tillsynsprojekt i samarbete mellan Malmö, Göteborg och Stockholm
R 2014:5 Budget 2014
R 2014:6 Bottenfauna i Göteborgs kommun 2013
R 2014:7 Metaller i vattendrag 2013
R 2014:8 Metaller i vallgravsfisk 2013
R 2014:9 PVC-produkter - tillsyn över detaljhandeln. Tillsynsprojekt i samarbete mellan Malmö, Göteborg, Helsingborg och Stockholm
R 2014:10 Luftkvaliteten i Göteborgsområdet. Årsrapport 2013
R 2014:11 Pedagogiska odlingsträdgårdar. Slutrapport
R 2014:12 Kemikalier i arbets- och profilkläder - tillsyn över detaljhandeln. Tillsynsprojekt i samarbete mellan Göteborg, Helsingborg, Malmö och Stockholm
R 2014:13 Jämställt bemötande
R 2014:14 Miljörapport 2013. En beskrivning av miljötillståndet i Göteborg
R 2014:15 Kemikalier i skor och leksaker - tillsyn över detaljhandeln. Tillsynsprojekt i samarbete mellan Malmö, Göteborg, Helsingborg och Stockholm
R 2014:16 Inventering av källsnabblöpare 2014
R 2014:17 Insekter i värdefulla lövträd i Göteborgs kommun

Miljöförvaltningen

Box 7012, 402 31 Göteborg

Tel vx: 031-365 00 00

E-post: miljoforvaltningen@miljo.goteborg.se

**Göteborgs
Stad**